

INSTITUTIONEN FÖR SOCIOLOGI
OCH ARBETSVETENSKAP

”DOM BLIR AV MED ANSVARET NÄR DOM FÅR BETALA FÖR DET”

En studie om våldsutsatthet i samband med sexköp

Agnes Svensson

Examensarbete för Master i kriminologi, 30 hp

Handledare: Christel Backman

Vårterminen 2018

Abstract

Title: “They get rid of the responsibility when they are paying for it”: A study on experiencing violence in connection with sex purchases

Author: Agnes Svensson

Supervisor: Christel Backman

Examiner: Abby Peterson

Type of thesis: Master thesis in Criminology, 30 higher education credits

Date: June, 2018

Aims and objectives

The aim of the study is to examine how people with experience of selling sex speak about their vulnerability to violence from sex buyers. The study also analyses the interviewees view on the legal system and their experience of meeting the actors of law enforcement agencies. The purpose is to investigate how interviewees interpret their experiences of being subjected to violence, how they position themselves and others in their stories, and the possible consequences this may have.

Method and data

The study is based on six semi-structured interviews with six people who have been subjected to violence in connection with selling sex. The data consist of eight hours and 40 minutes recorded and transcribed material. This is analyzed using critical discursive psychology that constitutes the theoretical and analytic framework of the study. Three theoretical concepts are central to this framework: interpretative repertoires, subject positions and ideological dilemmas.

Results

The main contribution of the study is the comparisons between interviewees' interpretations regarding violence as part of an agreement, violence as an expected part of the sexual service, violence as a crime, and violence as a power demonstration. This shows that the way the interviewees talk about violence is multifaceted and dependent on the context to which it relate. The study also helps to nuance the current idea that people with experience of having sex for compensation have low confidence in the police and judiciary.

Key words: violence, purchase of sex, prostitution, discursive psychology, interpretative repertoires

Innehållsförteckning

Bakgrund.....	2
Syfte och frågeställningar	3
Begreppsanvändning	3
Kunskapsöversikt	3
Våldets utbredning och karaktär	3
Strategier för att undvika våld.....	5
Kontakter med rättsväsendet.....	5
Förståelsen av våldet.....	6
Studiens relevans och kunskapsbidrag.....	7
Teoretiska utgångspunkter.....	8
Socialkonstruktionism.....	8
Diskurspsykologi	8
Tolkningsrepertoarer, subjektpositioner och ideologiska dilemman.....	9
Ett konstruktionistiskt perspektiv på våld.....	10
Sociala konsekvenser	11
Metod och genomförande	12
Förförståelse.....	12
Urval	12
Intervjuernas karaktär och innehåll.....	13
Transkribering.....	14
Analytiskt tillvägagångssätt	14
Studiens kvalitet och kunskapsanspråk.....	15
Etiska överväganden	16
Intervjupersonerna i studien.....	16
Resultat och analys.....	17
Gestaltningar av våldsutsatthet	17
Betraktelser av rättsväsendet.....	26
Avslutande diskussion.....	30
Gestaltningar av våldsutsatthet: sociala implikationer.....	31
Betraktelser av rättsväsendet: sociala implikationer	32
Studiens bidrag och behov av vidare forskning	33
Referenser	34
Bilaga 1.....	37
Bilaga 2.....	38

Bakgrund

Sedan 1990-talet har det forskningsområde som rör prostitution eller sexarbete expanderat avsevärt (Hulusjö 2013:31). När det kommer till direkta risker och skador har fenomenet oftast studerats utifrån dess olika hälsorisker, trots att detta enbart utgör några av de många risker som personer som säljer sex utsätts för. Allt fler forskare har dock uppmärksammat att det direkta och ibland dödliga våldet som riktats mot personer som säljer sex kan ses som mer allvarligt, svårkontrollerat och oförutsägbart (Barnard 2000; Canter, Ioannou & Youngs 2009; Sanders 2012a). Internationella kartläggningar av sexsäljares utsatthet för våld indikerar att en majoritet av de som säljer sex vid något tillfälle har upplevt våld i samband med att de sålt sex (Deering et al. 2014: e49). Därutöver antyder flera studier att personer som säljer sex ofta inte anmäler att de har blivit utsatta för våld vilket bland annat tycks hänga ihop med att dessa personer generellt har en låg tilltro till polis och rättsväsendet (Barnard 2000:12; Sanders 2012a:89f.).

Forskningsfältet som rör prostitution och sexarbete präglas till stor del av den polariserande diskussion som ofta omger fenomenet sexköp. Detta gör att ämnet i grova drag kommit att behandlas utifrån två läger, där ena sidan utgår från ett strukturellt synsätt inom vilket sexköp ses som en form av förtryck som sexsäljaren behöver skyddas från. Den andra sidan utgår istället från ett mer aktörscentrerat synsätt där försäljningen av sexuella tjänster framhålls som ett arbete som individen väljer (Hulusjö 2013:31f.). När det kommer till frågan om sexsäljares utsatthet för våld tenderar detta, utifrån det första synsättet, att konstrueras som något förgivettaget och inneboende i fenomenet sexköp. I det andra synsättet betraktas detta våld istället ofta som en konsekvens av samhällets stigmatisering och kriminalisering av sexarbete (ibid.). Denna uppdelning medför att forskningen som behandlar sexköp ofta tenderar att fokusera på sexsäljaren och dennes rätt att å ena sidan skyddas mot våld och å andra sidan välja yrke och bestämma över sin kropp.

Då forskningen till stor del fokuserar på sexsäljaren och dennes livssituation och valmöjligheter osynliggörs till stor del de våldshandlingar som sexsäljare utsätts för. När våldet betraktas som något inneboende i fenomenet abstraheras också våldet vilket gör det svårt att förstå dess karaktär. I den svenska kontexten, där det strukturella perspektivet har dominerat förståelsen av sexköp, blir detta synligt genom att andelen studier som behandlar sexsäljares faktiska utsatthet för våld är få (Hulusjö 2013:31ff.).¹ Trots den institutionaliserade bilden av ”den prostituerade” som ett offer för ett patriarkalt förtryck tycks sexsäljares konkreta erfarenheter av att utsättas för våld således inte ges samma uppmärksamhet (ibid:305). Även om våldstemat har blivit allt mer dominerande i den svenska debatten, samtidigt som mäns våld mot kvinnor kommit att uppmärksammas i allt högre utsträckning, osynliggörs fortfarande ofta våldsutsattheten bland socialt utsatta eller stigmatiserade grupper (Burcar 2005:13ff.; Uhnoo 2011:64).

Ovanstående beskrivning synliggör behovet av att öka kunskapen om sexsäljares utsatthet för våld i samband med sexköp. När dessa fenomen undersöks är tolkningsföreträde centralt då våldet kan konstrueras på skilda sätt beroende på aktörens problemdefinitioner och övertygelser (Loseke 2010). Detta får sociala och politiska konsekvenser då olika problemdefinitioner leder till olika slutsatser kring hur problemet bäst bör åtgärdas (ibid:53f.). Vid kvantitativa undersökningar behöver respondenten inte sällan tolka sin utsatthet utifrån forskarens förutbestämda våldskategoriseringar vilket gör att nyanser och tolkningsprocesser går förlorade. Vid studiet av våld och sexköp kan dock dessa nyanser och gränsdragningar vara av särskild relevans då det initialt har funnits en mer eller mindre specifik ”överenskommelse” om en sexuell handling. Genom att istället studera hur människor själva benämner sina erfarenheter

¹ Undantag är Hulusjö (2013) och Edlund & Jakobsson (2014).

blir det möjligt att även synliggöra våldshandlingar som befinner sig utanför de traditionella våldskonstruktionerna.

Syfte och frågeställningar

Denna studie undersöker hur personer med erfarenhet av att sälja sex själva talar om sin utsatthet för våld från sexköpare. Studien analyserar även de intervjuades eventuella erfarenheter av att möta, eller inte möta, rättsväsendet. Syftet är att undersöka hur intervjupersonerna tolkar sina erfarenheter av att utsättas för våld, hur de positionerar sig själva och andra i sina berättelser, samt vilka sociala konsekvenser detta kan få. Att undersöka hur dessa personer själva benämner sina erfarenheter är viktigt för att kunna fördjupa och nyansera förståelsen för utsattheten och våldets karaktär.

Frågeställningar

- Hur skildrar intervjupersonerna sina upplevelser av att utsättas för våld i samband med sexköp?
- Hur beskriver intervjupersonerna sina föreställningar om, och erfarenheter av att möta, rättsväsendet?
- Vilka handlingsmöjligheter och begränsningar medför intervjupersonernas olika tolkningar och vilka konsekvenser kan detta få?

Begreppsanvändning

Benämningen av personer med erfarenhet av att köpa och sälja sex är ideologiskt laddad (Scaramuzzino 2014:17f.). Benämningen ”sexarbete” är problematisk att använda då den förknippas med en politisk rörelse som vill legitimera och normalisera sexköp. Ordet ”prostitution” är i sin tur också problematiskt då det kan uppfattas som stigmatiserande och svårt att relatera till (ibid.). För att komma förbi detta dilemma har jag i huvudsak valt att använda mig av begreppen ”sexköpare” och ”sexsäljare”, även om jag inte heller ser dessa begrepp som optimala. Stundom används även de andra begreppen då de förekommer frekvent inom forskningsfältet.

Kunskapsöversikt

I kommande avsnitt positioneras denna studie i förhållande till forskningsfältet för att visa på dess relevans.

Våldets utbredning och karaktär

De studier som har undersökt sexsäljares utsatthet för våld visar på varierande resultat. Deering m. fl. (2014) genomförde en systematisk granskning av 28 forskningsartiklar som undersökt förekomsten av sexuellt och fysiskt våld mot kvinnor och transpersoner som säljer sex globalt.² Översikten indikerade att omkring 45-75 % av dessa upplevt våld i samband med att de sålt sex (ibid:e49). Förövarna skiljer sig något åt mellan dessa studier då sexköpare, poliser, och i vissa fall sexsäljare, rapporterats som gärningspersoner. Utifrån sin översikt konstaterar forskarna att det finns stora kunskapsluckor när det kommer till förekomsten av våld mot sexsäljare. Det är

² Artiklarna täckte flera regioner i Asien, Nordamerika, Central- och Västeuropa, Centralafrika, Mellanöstern, Latinamerika, Ryssland och Sydafrika (Deering et al. 2014).

även värt att uppmärksamma att ingen av studierna undersökt förekomsten av våld mot män som säljer sex. I en brittisk studie om män som säljer sex rapporterade dock enbart 8 % av de 50 männen att de någon gång utsatts för sexuellt våld från en sexköpare (Jamel 2011:68).

Utöver den generellt höga våldsutsattheten bland sexsäljare indikerar flera kvantitativa självrapporteringsundersökningar att våldet är mer utbrett i samband med så kallad gatuprostitution (Church, Henderson, Barnard & Hart 2001:525; Shannon et al. 2009:4). I en brittisk studie som inkluderade 240 kvinnor rapporterade exempelvis hälften av dem som sålde sex utomhus och en fjärdedel av dem som sålde sex inomhus att de utsatts för någon form av våld från sexköpare under de senaste sex månaderna (Church et al. 2001:525). Slag och sparkar var vanligast förekommande mot kvinnorna som sålde sex utomhus (47 %). Av kvinnorna som sålde sex inomhus var våldtäktsförsök den vanligaste formen av våld (17 %) (ibid.).

Sexköp i en nutida svensk kontext

I svenska befolkningsundersökningar uppger drygt 7,5 procent av de svenska männen mellan 18-65 år att de någon gång i livet köpt sexuella tjänster, vilket är en siffra som varit relativt konstant över tid (Mujaj & Netscher 2015:9). Inga kvinnor i befolkningsundersökningen uppger att de köpt sexuella tjänster. Den andelen som uppger att de någon gång sålt sex uppgår till 0,7 procent (ibid:9). Bland ungdomar i årskurs tre på gymnasiet uppger ca 1,7 procent av killarna och 1,2 procent av tjejerna att de någon gång fått ersättning för sexuella tjänster (ibid:27). Homo- och bisexuella killar samt transpersoner utgör en stor del av de unga som har erfarenhet av att ha sex mot ersättning vilket gör detta till en särskilt utsatt grupp (ibid.). Samtliga siffror som rör omfattningen av fenomenet sexköp bör dock tolkas med stor försiktighet då marginaliserade grupper sällan fångas upp. Polisens prostitutionsgrupp i Stockholm uppmärksammar även att det i huvudsak är utländska kvinnor från bland annat Rumänien, Nigeria och Litauen som figurerar i annonseringen (Rikspolisstyrelsen 2016:22). Den "dolda prostitutionen" förekommer därutöver i mer slutna miljöer, internetforum och chattapplikationer (Mujaj & Netscher 2015:16).

I en svensk kontext är det svårt att finna studier som fokuserat på att kartlägga våld mot personer som säljer sex. Paraplyorganisationen Hiv-Sverige och Rose Alliance³ har dock undersökt utsatthet för våld i samband med en enkätundersökning om behovet av hiv/STI-prevention (Edlund & Jakobsson 2014:5). 124 personer besvarade enkäten varav 14 % uppgav att de utsatts för fysiskt eller sexuellt våld av en kund. Vidare uppgav 24 % att de varit utsatta för psykiskt våld i form av "stalking", hot om våld eller utpressning (ibid:6). Detta kan betraktas som låga siffror i en internationell jämförelse (Deering et al. 2014: e49). Det är möjligt att detta delvis kan förklaras av att undersökningsgruppen är sexarbetare i en bredare bemärkelse och därmed även inkluderar personer som säljer tjänster som "porrkådis" eller genom striptease, telefonsex eller webcam (Edlund & Jakobsson 2014:39).

Utifrån ett kriminologiskt och konstruktionistiskt perspektiv är det avslutningsvis relevant att betona svårigheterna i att mäta och jämföra utsatthet för våld. Inte minst då forskare använder olika begrepp. Vissa forskare har exempelvis valt att inkludera verbala trakasserier i våldsbegreppet medan andra inte har inkluderat detta (se Shannon et al. 2009:2; Church et al. 2001:525). Personer som säljer sex är inte heller någon homogen grupp vilket gör att utsattheten varierar beroende på vilken grupp forskaren har valt att studera.

³ Rose Alliance är en intresseorganisation som är emot den nuvarande svenska lagstiftningen (Scaramuzzino 2014:36).

Strategier för att undvika våld

Flera intervjustudier indikerar att risken att utsättas för våld medför en oro hos de som säljer sex samt att denna risk kan vara mer oförutsägbar i jämförelse med olika hälsorisker (Barnard 2000:10f.; Sanders 2012a:45). I relation till detta har flera studier undersökt de strategier som sexsäljare använder sig av för att minska risken att utsättas för våld. I en svensk kontext har detta uppmärksammats i Hulusjös (2013) avhandling där hon gjort djupintervjuer med 20 kvinnor om deras prostitutionserfarenheter. I avhandlingen framkom att även om de flesta sexköp inte innehöll våld så orsakade oförutsägbarheten i våldet en ständig oro som påverkade hur kvinnorna valde att agera i mötet med sexköpare, samt hur de organiserade tillhandahållandet av de sexuella aktiviteterna (ibid:274-295). Kvinnorna i studien berättar bland annat om vikten av att ”screena” potentiella sexköpare för att sälla bort de som verkar farliga eller obehagliga. Kvinnorna beskrev att det var viktigt att försöka bedöma köparens känslor för att se om någon utstrålade fientlighet, förakt eller hat då detta kunde tyda på att det rörde sig om en våldsam person. Här var kvinnornas ”magkänsla” en viktig faktor (ibid:279).

Ovanstående screeningtaktiker återkommer i Sanders (2012a) etnografiska studie där hon intervjuat 55 kvinnor som säljer sex i Storbritanniens inomhusmarknader. Många av kvinnorna sålde sex i bordelliknande lokaler vilket medförde en visuell screening. Här tittade kvinnorna bland annat på social status. Män som signalerade välstånd skildrades som populära kunder bland annat då de ansågs ha för mycket att förlora på att råna eller attackera en kvinna (ibid:57). Utöver själva screeningprocessen menar Sanders (2012a:75-92) att kvinnorna i hennes studie reagerar på möjliga faror med hjälp av det hon kallar försiktighetsåtgärder, avskräckningsåtgärder eller skyddsåtgärder. Försiktighetsåtgärderna var exempelvis att undvika att låta mannen vara överst eller psykologiska strategier för att motverka att sexköparen blev aggressiv. Den senare beskrivs även av kvinnor i Hulusjös (2013:293) avhandling där ett vänligt och passivt agerande kunde förhindra ytterligare fientlighet eller våld. När det kom till avskräckningsåtgärderna som uppmärksammades i Sanders (2012a:85) studie rörde det sig bland annat om att låta sexköparen tro att det fanns en pojkvän eller hallick i närheten även om så inte var fallet. Skyddsåtgärderna beskrevs som den sista utvägen där kvinnorna bland annat förlitade sig på vapen såsom en kniv eller ett basebollträ (ibid:87). I en annan brittisk studie uppmärksammar Barnard (2000:10f.) slutligen även hur kvinnor som säljer sex i gatumiljö är särskilt utsatta då platsen påverkar deras möjligheter att skydda sig. I samband med att sju prostituerade kvinnor mördades i Glasgow under 90-talet fick de prostituerade personliga larm (ibid.).

Kontakter med rättsväsendet

I flera länder är försäljningen av sexuella tjänster eller närliggande aktiviteter kriminaliserade vilket gör att våld mot personer som säljer sex i många fall inte registreras som ett brott (Deering et al. 2014:e42).⁴ De som utsatts för våld av en sexköpare avstår då ofta från att anmäla av rädsla för att själva bli arresterade (Campbell & Kinnell 2008:12). I flera länder är det inte heller ovanligt att polisen brukar våld mot personer som säljer sex vilket av naturliga skäl resulterar i en motvilja till att anmäla (Deering et al. 2014:e42; Shannon et al. 2009:5). I Barnards (2000:12) brittiska studie hade enbart 34 % av kvinnorna anmält våld från sexköpare till polisen. Flera av

⁴ Den rättsliga hanteringen av sexköp kan delas in i fyra modeller (se Canter, Ioannou & Youngs 2009). Prohibition innebär att all prostitution är olaglig (såsom i Ryssland), abolition innebär att säljandet av sex är tillåtet medan relaterade aktiviteter är olagliga (såsom i Sverige), avkriminalisering innebär ett avskaffande av de lagar som förbjuder prostitution (såsom i Nya Zeeland), och legalisering innebär en helt och fullt tillåtande syn på prostitution då det regleras av staten (såsom i Tyskland) (ibid.).

kvinnorna i studien uppgav att de var rädda för att inte bli betrodda om de skulle kontakta polisen medan andra ville undvika att behöva hamna i en rättegångssituation. Kvinnorna som arbetade inomhus var också måna om att behålla sin anonymitet. I Hulusjös (2013:298f.) studie berättade kvinnorna om en generell misstro mot polisen. Detta bottnade bland annat i ett kränkande bemötande från rättsväsendet där en kvinna beskrev hur hela hennes rättegång kom att kretsa kring det faktum att hon var prostituerad (ibid:300ff.).

I relation till sexsäljares låga tilltro till rättsväsendet menar Hulusjö (2013:305) att det i den svenska kontexten tycks finnas en diskrepans mellan den institutionaliserade bilden av ”den prostituerade” som ett offer för ett patriarkalt förtryck och intervjupersonerna upplevelse av att inte uppnå en legitim offerstatus. Hulusjö menar att personer som säljer sex riskerar att internalisera föreställningen om sig själv som ett illegitimt offer och ta på sig skulden, vilket kan medföra att våld inte anmäls (ibid:298). Utifrån denna problembild belyser Cambell och Kinnell (2008:12) betydelsen av att tillföra resurser till att utreda dessa våldsbrott då män som begår grova våldsbrott mot sexsäljare ofta har en historik av våld och sexuellt våld.

Förståelsen av våldet

I tidigare forskning förstås sexköpares våld utifrån olika perspektiv. En strukturell förklaringsmodell som lyfts fram i flera studier är att kriminaliseringen av sexköp i olika former leder till att personer som säljer sex utsätts för våld (Krüsi et al.2014:7; Sanders 2012a:113). Forskarna menar att kriminaliseringen av sexköpare påverkar sexsäljarnas möjligheter att screena och förhandla vilket i sin tur bidrar till en ökad risk att utsättas för fysiskt och sexuellt våld från sexköpare (Krüsi et al. 2014:7).

Det finns dock anledning att förhålla sig kritisk till att en legalisering eller avkriminalisering av sexköp skulle skapa en större trygghet för dem som säljer sex. Canter, Iounnau och Youngs (2009) påtalar exempelvis att gatuprostitutionen har fortsatt att blomstra i länder som har legaliserat sexköp. Det har också skett en ökning av inomhusprostitutionen, särskilt den som involverar kvinnor som har transporterats och exploaterats via trafficking (ibid.). Sanders (2012a:44) betonar också att även om kvinnorna i hennes studie fattade rationella beslut i förhållande till risker att utsättas för våld var dessa beslut inte nödvändigtvis frivilliga då de formades av sociala, ekonomiska och politiska förhållanden. Alla har således inte ”privilegiet” att välja bort potentiellt våldsamma sexköpare även om de har möjligheten.

Sexköpares våld uppmärksammas i flera studier som situationellt betingat (Barnard 2000:9; Lowman 2000:1004). Barnard (2009:9) beskriver att kvinnorna som sålde sex inomhus i sitt eget hem, flerrumsanläggningar eller massagesalonger generellt hade en territoriell fördel. Även närvaron av andra personer kunde göra att sexsäljaren fick ett övertag. I organiserade inomhusbordeller, där kommersialiseringen av kvinnors kroppar är som mest påtaglig, kan detta istället vara en nackdel. Det kan i en sådan kontext vara svårt för kvinnan att fastställa villkoren vilket gör denne extra utsatt för våld eller påtryckningar från sexköpare eller föreståndare (ibid:7). Det är möjligt att kritisera den situationella förklaringsmodellen då den i viss mån osynliggör förövarens agens. I relation till detta betonar Lowman (2000:1004f.) att våldet inte bör förstås som enbart situationellt. Han skiljer mellan ”situational violence” och ”predatory violence” där han beskriver det sistnämnda som uppsåtligt och planerat. Personer som säljer sex väljs då ut som offer delvis på grund av sin mer tillgängliga och utsatta position (ibid.).

Vissa forskare förstår våldet delvis som en konsekvens av sociokulturella föreställningar. I sin analys av ”horan” som rättssubjekt belyser Westerstrand (2011:337f.) hur ”horan” inte är den sexsäljande kvinnan i sig utan en form av tolkningsraster som öppnar upp handlingsutrymmet

för män. Det innebär att övergrepp och kränkningar mot kvinnan kan motiveras av kvinnans eget uppträdande. I relation till dessa föreställningar har Monto och Hotaling (2001) studerade acceptansen av "våldtäktsmyter" hos 1,286 män som arresterats för att de försökt att köpa sex i västra USA. Våldtäktsmyter refererar till en uppsättning av attityder som stödjer sexuellt våld mot kvinnor (ibid:275). Resultatet visade att 38 % instämde i en eller två utav de åtta våldtäktsmyterna och att 20 % instämde i fyra eller fler (ibid:283f.). Det påstående som flest män höll med om (29%) var: "When women go around braless or wearing short skirts and tight tops, they are just asking for trouble" (ibid:282).

Horan och Beauregard (2018:286) menar att sexualförbrytarna och samhället konstruerar personer som säljer sex som "unrapeable" och medskyldiga till det våld de utsätts för. Waltman (2016:65f.) pekar i sin tur på porrens betydelse och att flera studier indikerar att sexköparens pornografikonsumtion i många fall har inspirerat dem till att köpa sex.⁵ Han lyfter även fram flera psykologiska studier som visar att män som konsumerar mer pornografi tenderar att bli mer sexuellt aggressiva i jämförelse med män som konsumerar mindre pornografi (ibid:51). I förhållande till ovanstående resonemang finns det forskare som är kritiska till att sexköparens våld framställs som något normaliserat. Sanders (2012b:180) menar istället att det är nödvändigt att betona att majoriteten av sexköparna inte är våldsamma utan att det rör sig om en liten grupp män (ibid.).

Studiens relevans och kunskapsbidrag

I ovanstående avsnitt framkommer att det finns omfattande forskning som berör prostitution och våld, även om det också finns stora kunskapsluckor (Deering et al. 2014:e49). De kvantitativa kartläggningarna är värdefulla då de ger en indikation över hur vanligt våldet är och hur det hänger ihop med andra fenomen i samhället. I strävan efter att kvantifiera och strukturera våldet riskerar dock forskaren att hamna långt ifrån sitt studieobjekt och dennes sociala värld i en form av 'scientific othering' (Young 2007:18). Flera kvalitativa studier kompletterar emellertid bilden och bidrar till att skapa en förståelse för hur våldet kan se ut samt vilka strategier sexsäljare kan använda sig av för att undvika våld. I flera av dessa studier belyses dock våldet i huvudsak mot bakgrund av sexsäljarens eventuella sårbarhet eller utifrån de situationella faktorer som anses ha bidragit till våldet. Dessa förklaringsmodeller riskerar att bidra till en form av "victim blaming" då fokus i stor utsträckning hamnar på den utsatta och dennes livsstil och agerande (Hulusjö 2013:385). Våldets karaktär och de handlingsmönster som är kopplade till de sexköpare som utövar våldet får inte samma uppmärksamhet i merparten av studierna. I en svensk kontext saknas dessutom fördjupad kunskap om likheter och skillnader i sexsäljares upplevelser av och konstruktioner av våld.

Mot bakgrund av ovanstående kunskapsöversikt avser denna studie bidra till att fördjupa kunskapen och förståelsen om våldutsatthet i samband med sexköp genom att lyfta fram berättelser från personer med erfarenhet av att sälja sex. Ambitionen är även att bidra till fältet genom att lyfta fram dessa personers subjektiva uppfattningar om rättsväsendet. Jag menar att detta är nödvändigt för att få en djupare förståelse för hur våldet hanteras samt vad det får för konsekvenser.

⁵ Farley m.fl. (2008) uppmärksammar kopplingen mellan pornografiproduktion och prostitution i en intervjustudie med 854 sexsäljare från olika delar av världen. Här uppgav 49 % att pornografi hade spelats in med dem i samband med att de sålt sex.

Teoretiska utgångspunkter

I följande avsnitt presenteras studiens socialkonstruktionistiska och diskursanalytiska grund. Här redovisas även de teoretiska begrepp som används för att tolka intervjupersonernas berättelser och som placerar studien inom den inriktning som kallas diskurspsykologi.

Socialkonstruktionism

Denna studie bedrivs inom en socialkonstruktionistisk referensram. Människors subjektiva uppfattningar och definitioner ses därmed som formade utifrån vissa dominerande kategorier och förståelseramar som är integrerade i sociala institutioner och praktiker (Johansson 2015:26f.). Socialkonstruktionismen utgår från fyra generella filosofiska antaganden som även präglar denna studie (Burr 2006:3). Det första är en kritisk hållning gentemot kunskap som ”tas för given”. I relation till detta ses den kriminologiska disciplinen som något som är med och bidrar till att skapa och upprätthålla olika avvikelsekonstruktioner (Lander 2003:119). Till skillnad från den objektivt orienterade kriminologin belyser det socialkonstruktionistiska synsättet hur dessa konstruktioner inte enbart är rationella utan även knutna till ideologi, intresse och makt (Alvesson & Sköldberg 2009:25). Det andra antagandet är att våra tolkningar och indelningar av verkligheten är historiskt och kulturellt specifika (Burr 2006:3). Det tredje antagandet är att vår kunskap om verkligheten är relationell då den skapas och återskapas i sociala processer. Detta gör att alla former av sociala interaktioner, inte minst språket, är särskilt intressant att studera. Slutligen är det fjärde antagandet att sociala konstruktioner får konkreta sociala konsekvenser genom sambandet mellan kunskap och social handling (ibid.).

Tholander (2006:220f.) uppmärksammar tre kritiska invändningar mot socialkonstruktionismen: att även socialkonstruktionismen måste betraktas som en social konstruktion, att socialkonstruktionismen är relativistisk, samt att konstruktionismen förnekar en värld bortom människan. I relation till den första invändning är det värt att poängtera att jag i denna studie inte är intresserad av att ringa in några ”sanna” konstruktioner. Det intressanta är istället att genom forskningsresultatet visa hur konstruktioner används, reproduceras och undermineras (ibid.). Att hävda att exempelvis våld är socialt konstruerat innebär inte heller att våld inte existerar eller att dess innebörd är relativistisk till den grad att det blir godtyckligt. Grundantagandet är att begreppet våld kan ha olika subjektiva meningar och att detta får reella konsekvenser (Loseke 2010:14). I relation till den sistnämnda kritiken förnekar inte heller socialkonstruktionisten nödvändigtvis existensen av en objektiv, materiell värld. Utgångspunkten är att forskare inte har någon exklusiv tillgång till denna utan att samhällsforskare bör analysera människors sätt att begripliggöra den (Tholander 2006:221).

Diskurspsykologi

Det socialkonstruktionistiska perspektivet är brett vilket gör att det associeras med flera olika teorier och forskningstraditioner (Alvesson & Sköldberg 2009:23). Syftet med denna studie är inte att fånga intervjupersonernas autentiska upplevelser utan snarare att analysera deras berättelser och språkanvändning som social text kopplad till ”det lokalt specifika och det allmänt tillgängliga” (Uhnoo 2011:33). Jag har därför valt att använda diskursanalys som teoretiskt och analytiskt ramverk för studien. Sahlin (1999:88) beskriver diskursbegreppet förenklat som: ”[...] innebörden i vad vi säger och skriver samt sättet vi gör det på”. Begreppet diskurs är tvetydigt och kan användas för att beskriva såväl determinerade strukturer som kommunikativa handlingar (Wieslander 2014:45). I denna studie har jag valt ett diskurspsykologiskt angreppssätt. Diskurspsykologin skiljer sig från andra diskursteorier genom att vara mer mikroorienterad och interaktionistisk. Här ses språket som performativt

vilket innebär att ord och handlingar förstås som sammanflätade med varandra (Burr 2006:115; Wieslander 2014:45). Detta står i kontrast till de diskursteorier som menar att det finns praktiker som inte är diskursiva.⁶ Människor är således både producenter och produkter av diskurser (Winther Jørgensen & Phillips 2002:88). Detta är en central teoretisk utgångspunkt för studien vilket också placerar den inom den inriktning som kallas kritisk diskurspsykologi (Edley 2001:190). Denna ansats intresserar sig just för den motsägelsefulla relation som finns mellan diskurs och subjekt. Ett annat syfte är att analysera processer av normalisering och, i likhet med andra former av kritisk diskursanalys, granska vems intressen som bäst tjänas av de olika diskurserna (ibid.).

Tolkningsrepertoarer, subjektspositioner och ideologiska dilemman

Denna uppsats utgår fortsättningsvis från tre teoretiska koncept som är centrala inom den kritiska diskurspsykologin: tolkningsrepertoarer, subjektspositioner och ideologiska dilemman (Edley 2001).

Tolkningsrepertoarer

Inom socialpsykologin introducerades begreppet tolkningsrepertoar av Potter och Wetherell (1987) som ett alternativ till diskurs. Syftet var att komma bort från tolkningen av en diskurs som en abstrakt struktur och istället komma närmare det dynamiska och kontextuella vardagsspråket (Wieslander 2014:49). Potter och Wetherell (1987:149) beskriver tolkningsrepertoarer som: "[...] recurrently used systems of terms used for characterizing and evaluating actions, events and other phenomena". Tolkningsrepertoarer kan således förstås som den uppsättning av verktyg eller resurser som människor använder när de talar om något (Burr 2006:117). Huvudpoängen med tolkningsrepertoarer är att de är relativt sammanhängande sätt att tala om olika företeelser (Edley 2001:198). I denna studie används tolkningsrepertoarer för att beskriva de återkommande språkliga mönster som framträder i intervjupersonernas tolkningsarbete (se Uhnö 2011:33). Människors utsagor innehåller ofta inte en klar och urskiljbar mening utan rymmer även variationer och motsägelser (Talja 1999:466). Detta gör att användningen av konceptet tolkningsrepertoarer är fördelaktigt då det synliggör såväl repetition som variation (Burr 2006:176f.). Jag ser denna fragmentering som nödvändig för att kunna belysa utsatthet för våld utifrån alla de olika infallsvinklar som framkommer i intervjumaterialet.

Ideologiska dilemman

I samtal eller intervjuer kan människor ge uttryck för flera olika tolkningsrepertoarer vilket även kan resultera i användandet av motstridiga argument (Edley 2001:203; Wieslander 2014:50). När detta sker kan det betraktas som ett ideologiskt dilemma. Konceptet introducerades av Billig m.fl. (1988) och har kommit att bli centralt inom diskurspsykologin. Billig m.fl. problematiserade den gängse samhällsvetenskapliga synen på ideologi som en integrerad och sammanhängande uppsättning av idéer. De menade att en sådan syn inte tar hänsyn till "the contrary elements of thinking" och det faktum att människor är socialt tänkande varelser (ibid:27). I konceptet med ideologiska dilemman görs en distinktion mellan "lived ideology", som utgörs av ett samhälles övertygelser, värderingar och praxis och "intellectual ideology" som refererar till ett system av politiska, religiösa och filosofiska tankar som skapats av professionella tänkare (Billig et al 1988:27f.; Edley 2001:202f.). De levande ideologierna beskrivs som en form av "common sense" förnuft, vilket gör att de är mer spretiga och inkonsekventa (ibid.). Den levda och den ideologiska ideologin kan således skapa dilemman.

⁶ Ett exempel är Faircloughs kritiska diskursanalys (Winther Jørgensen & Phillips 2002:56).

Inkonsekventa utsagor är därför inte något tecken på ett bristande resultat eller en låg validitet (Wieslander 2014:50). Motstridigheterna synliggör istället de språkliga spänningar och förhandlingar som möjliggör människors tänkande. I denna studie används konceptet för att undersöka eventuella motsägelser som återfinns i intervjupersonernas berättelser.

Subjektpositioner

Edley (2001:210) beskriver subjektpositioner som: ” [...] ”locations” within a conversation. They are the identities made relevant by specific ways of talking”. Utgångspunkten är att språket är skillnadsskapande och att olika tolkningsrepertoarer tillhandahåller olika positioner (Uhnoo 2011:39). Dessa subjektpositioner bär även med sig särskilda möjligheter och begränsningar när det kommer till vad vi kan göra och säga (Burr 2006:141). Subjektet är flytande vilket gör att vi kan korrespondera med flera olika positioner (Wieslander 2014:50). Det finns således inte någon rationell subjektposition. Vissa subjektpositioner är dock mer lättillgängliga och önskvärda än andra och människor har olika förutsättningar när det kommer till att välja eller göra motstånd mot en position (ibid.). Genom att godta en subjektposition blir vi förbundna till vissa rättigheter och skyldigheter som kan vara svåra att förena med andra subjektpositioner (Burr 2006:142). I denna studie används begreppet som ett teoretiskt och analytiskt verktyg för att urskilja vem som är underförstådd i en viss tolkningsrepertoar (Edley 2001:210). Syftet är att undersöka hur intervjupersonerna positionerar sig själva och andra i sina berättelser och i vilka sociala konsekvenser detta kan få.

Subjektpositioner behöver inte vara något påtvingat utan kan förstås som ett verktyg som hjälper människor att begripliggöra sig själva och andra. I den process där människor positionerar sig själva och andra används även olika sociala kategorier, såsom genus, socioekonomisk status och etnicitet (Wieslander 2014:50). I relation till denna studie medför detta exempelvis att viktigmisering, den process genom vilket människor tillskrivs en offerposition, betraktas som en interaktionell och social process (se Holstein & Miller 2013:162). Holstein och Miller (2013:168) menar att det ”sunda förnuftet” erbjuder människor en viss typ av offerkonstruktion där offret är någon som skadats av ”yttre krafter” som står utanför dennes kontroll. På grund av dessa schablonbilder har vissa sociala kategorier, såsom kvinnor och barn, traditionellt lättare att ”göras till offer” (Burcar 2005:17).⁷ Samtidigt finns det vissa historiskt och kulturellt bundna normativa förväntningar på hur en kvinna bör handla vilket medför att ”avvikande” kvinnor, såsom sexsäljande eller drogberoende kvinnor, har svårare att uppmärksammas som offer (Lander 2003:14,22). Män konstrueras i sin tur utifrån föreställningar om ”manlighet” som traditionellt associeras till aktivitet, styrka och handlingskraft (Burcar 2005:20). Konstruktionen medför att män som social kategori kan ha svårare att positioneras som offer av sig själva och andra.

Ett konstruktionistiskt perspektiv på våld

Utifrån ett socialkonstruktionistiskt perspektiv bör begreppet våld studeras utifrån den mening som människor tillskriver det (Loseke 2010:14). Denna studie utgår därför inte från någon bestämd våldsdefinition. Utgångspunkten och målsättningen är istället att genom analysen skildra vad intervjupersonerna själva betraktar som våld samt vad de skildrar som legitima respektive illegitima handlingar (se Uhnoo 2011:26).

I sin avhandling ”våldets regler” undersöker Uhnoo (2011) denna process i ungdomars tal om våld. Hon skildrar hur ungdomarna skapar, återskapar och förhandlar om regler för vilken typ

⁷ Dessa föreställningar återspeglas i det viktimologiska forskningsfältet där en stor del av forskningen varit inriktad på våld och övergrepp mot kvinnor och barn (Burcar 2005:15).

av agerande som är att betrakta som våld eller bråk (Uhnoo 2011:27). I analysen framkommer att dessa regler är komplexa och att skilda bråk- och våldsformer bär med sig olika underliggande regeluppsättningar (ibid:281). Detta visar också på hur synen på våld är situationsbundet och tolkningsberoende. Ett exempel är det som ungdomarna beskriver som ”skojbråk” vilket som namnet antyder skildras som en jämlik form av lek där reglerna fastställs i situationen (ibid:275). I sitt tal om våld normaliserar och problematiserar även ungdomarna olika typer av handlingar med hjälp av olika dominerande diskursiva antaganden om våld. Ungdomarna ger exempelvis uttryck för det Uhnoo beskriver som en ”maskulisering av våld” då de skildrar killar eller män som slåss som något tidlöst, förgivettaget och relativt vardagligt (ibid:89).

Konstruktioner av regel- och normsystem uppmärksammas även av Carlsson och Hoff (2005) när de analyserar idrottsvärldens utomrättsliga konfliktlösningssystem. De beskriver hur det finns en viss gradskillnad mellan olika våldshandlingar inom idrottsvärlden där lindrigare form av våld kan anses ske ”inom spelets ram” (ibid:59). Detta beror delvis på att idrottare ofta har ett gemensamt intresse av att spelet ska fortsätta. Denna normativa struktur kan vidare beskrivas utifrån premissen: ”den som sig i leken ger, bör leken tåla”, det vill säga en form av passivt samtycke (ibid:52). Carlsson och Hoff (2005:66) skildrar denna utomrättsliga styrning som nödvändig för idrottens autonomi men betonar samtidigt att den även måste problematiseras och diskuteras för att motverka en form av våldskultur.

Sociala konsekvenser

Sahlin (1999:89) uppmärksammar att en sociologisk diskursanalys inte enbart bör utgöras av ren textanalys utan att den även bör bidra till en ökad förståelse av en speciell samhällelig kontext. I relation till denna studie innebär detta att tolkningsrepertoarer inte enbart används för att ringa in lokala grupperingen av uttryck utan även för att visa på dess bredare sociala implikationer (Wieslander 2014:49). Detta är möjligt då språket ses som performativt vilket innebär att det är sammanflätat med människors handlingar. Tolkningsrepertoarer och diskurser strukturerar subjektiva tankar och erfarenheter och antas därför bidra till att positionera människor. Detta är en form av identitetsskapande förhandlingsprocess som också är förbunden med makt (Edley 2001:194). Det är därför viktigt att undersöka vad olika positioneringar frambringar (Wieslander 2014:54). En viktig del av analysen går därmed ut på att belysa vilka handlingsrelaterade möjligheter och begränsningar olika tolkningsrepertoarer och subjektpositioner kan få. Förhoppningen är att denna del besvarar den centrala forskningsfrågan: ”so what?”, då den gör studien meningsfull för en utomstående och inte enbart akademisk publik (Alvesson, Gabriel & Paulsen 2017:86f.). Detta innebär dock inte att vissa tolkningsrepertoarer identifieras som mer sanningsenliga eller värdefulla än andra (Talja 1999:474). Syftet är istället att möjliggöra för läsaren att se de praktiska konsekvenserna av de olika tolkningsrepertoarerna och därmed även kunna urskilja dess problem och möjligheter (ibid.). Detta gör också att den här typen av studier även kan vara av politisk relevans (Jørgensen & Phillips 2002:98).

Metod och genomförande

Studien bygger på sex semistrukturerade djupintervjuer med personer som varit utsatta för våld i samband med att de har sålt sex. I följande avsnitt presenteras studiens metodologiska tillvägagångssätt.

Förförståelse

Reflexivitet är ett centralt kvalitetskriterium i socialkonstruktionistisk och diskurspsykologiskt orienterad forskning (Winther Jørgensen & Phillips 2002:97f.). Detta är viktigt då såväl produktion som tolkning påverkas av forskarens förförståelse.

Under hösten 2017 kontaktade jag en stödverksamhet för personer med erfarenhet av att ha sex mot ersättning. Verksamheten erbjuder samtal, stöd och praktisk hjälp, även vid kontakter med rättsväsendet. Valet att kontakta stödverksamheten togs utifrån en nyfikenhet kring, och okunskap om hur fenomenet sexköp hanteras. Efter den initiala kontakten träffade jag personal från stödverksamheten för att diskutera deras tankar kring ett möjligt uppsatsämne. I samtalet framkom att flera personer som sökt hjälp hos dem vittnat om att de utsatts för olika former av våld och övergrepp från personer som köpt sex. Personalen berättade även att vissa personer inte har anmält dessa händelser då de upplevt att de inte har något rättsskydd alternativt att de varit osäkra på vad som kan räknas som ett brott i sammanhanget.

Efter mötet med stödverksamheten väcktes mitt intresse för rättsväsendets hantering av våldsutsatthet i samband med sexköp. Detta gjorde att jag började söka efter tingsrättsdomar som rörde misstänkta fall av köp av sexuell tjänst i kombination med våld.⁸ Min initiala tanke var att undersöka hur våld och sexköp konstrueras i domar och konsekvenserna av detta. Under processen där jag gick igenom domarna insåg jag dock att det var relativt få domar som rörde den typen av personbrott i kombination med sexköp. Det visade sig därtill att det fanns få svenska studier som överhuvudtaget uppmärksammade utsatthet för våld i samband med sexköp. Detta gjorde att det kändes mer angeläget och relevant att istället göra en studie som undersökte utsatthet för våld utifrån sexsäljares egna berättelser och perspektiv.

Urval

I studien har jag använt mig av ett strategiskt urval utifrån studiens syfte. Detta innebär att jag har valt att intervjua personer med erfarenhet av att ha varit utsatta för någon form av våld i samband med att de har sålt sex. Det har varit en stor utmaning att komma i kontakt med intervjupersoner till följd av ämnets känsliga karaktär och behovet av att skapa ett ömsesidigt förtroende före, under och efter själva intervjun. När det kommer till antalet intervjupersoner har det därför varit nödvändigt med en flexibel urvalsprocess. Diskursanalys är dock en tidskrävande analysmetod där enbart ett fåtal intervjuer kan vara tillräckligt för att ange vilka tolkningsrepertoarer som är möjliga (Talja 1999:472).

För att försöka komma i kontakt med intervjupersoner har jag använt mig av flera olika strategier. Personer med erfarenhet av att ha sex mot ersättning är inte någon homogen grupp och förhoppningen var att genom olika kontakter generera flera olika perspektiv och tolkningsrepertoarer. Jag har spenderade en hel del tid på olika eskortsidor på internet där jag regelbundet har skickat informationsmeddelanden om studien till olika sexsäljare. För att kunna efterlysa intervjupersoner i mer slutna miljöer har jag tagit kontakt med olika nyckelaktörer, så

⁸ Jag använde mig av Rättsbanken som är en databas på Infotorg Juridik. Här finns samtliga tingsrättsdomar fr.o.m. 2012. Jag kombinerade olika sökord såsom: ”köp av sexuell tjänst”, ”köp av sexuell handling av barn”, ”sex mot ersättning”, med sökord såsom: ”våld”, ”våldtäkt” och ”sexuellt tvång”.

kallade grindvakter (Wieslander 2014:68). Initiativtagarna till nätverket #intedinhora delade ett anslag om min studie i en av sina slutna diskussionsgrupper i sociala medier. Jag kontaktade även föreningen Fuckförbundet där jag fick svaret att de skulle höra sig för om det fanns intresse att delta bland deras medlemmar. I en strävan efter att även nå män och transpersoner som säljer sex annonserade jag även efter intervjupersoner på Qruiser, nordens största community för HBTQ-personer. Genom att kontakta administratörerna för en större facebookgrupp för icke-binära transpersoner fick jag även tillåtelse att annonsera där. Jag kontaktade även RFSL Göteborg som satte upp ett anslag på sin hivtestningsmottagning och öppet hus-verksamhet.

Arton personer kontaktade mig och sa att de var intresserade av att delta i studien. Tre personer var obekväma med att träffas och kunde enbart tänka sig att delta i en skriftlig intervju. Detta fick jag tacka nej till då jag upplevde att det skulle begränsa möjligheterna att nå intervjupersonernas olika tolkningsrepertoarer utifrån diskurspsykologins betoning av interaktion och lokal kontext (Wieslander 2014:66f.). En person var i sin tur under femton år vilket gjorde att det var nödvändigt att tacka nej utifrån vetenskapsrådets etiska principer och undersökningens känsliga karaktär (Vetenskapsrådet 2013:9). Jag hade mailkorrespondens med de som visade ett fortsatt intresse och berättade om syftet med studien och var noga med att belysa frivillighet och anonymitet. Under mailkorrespondensen backade ytterligare åtta personer⁹ och urvalsförfarandet landade till sist i sex intervjupersoner.

Genom ovanstående urvalsprocess har jag enbart kunnat nå ett begränsat antal personer. Det har inte varit möjligt att nå den grupp personer som är utsatta för människohandel, eller vars sexsäljande mer eller mindre kontrolleras av tredje part. Språkliga, kulturella och samhällsliga barriärer exkluderar också flera utsatta grupper från urvalet, såsom irreguljära migranter och ensamkommande ungdomar (Mujaj & Netscher 2015:31,84).

Intervjuernas karaktär och innehåll

De sex intervjuerna skedde mellan 24:e februari och 10:e april 2018. Två av intervjuerna tog ca en timma medan de andra fyra tog närmare två timmar. Att intervjupersonerna har valt att dela med sig av sin tid och sina smärtsamma erfarenheter är generöst och värdefullt. Jag har därför försökt att kompensera för detta genom att vara flexibel vad gäller tid och plats. Tre av intervjuerna hölls på en stödverksamhet för personer med erfarenhet av att sälja sex, i Göteborg respektive Stockholm. Kontakten med dessa stödverksamheter har varit värdefull för studien då flera intervjupersoner har känt sig mer bekväma att delta när vi har kunnat träffas där. Två av intervjuerna gjordes i intervjupersonernas bostad då de bodde på annan ort och själva uttryckte att de var bekväma med ett sådant upplägg. I ytterligare ett fall där intervjupersonen bodde på en annan ort bokade denne på egen hand ett grupprum åt oss där vi kunde vara.

Då studiens syfte är att analysera intervjupersonernas berättelser valde jag en semistrukturerad och tematiskt guddad intervjuform som ger intervjupersonen utrymme att utveckla sin berättelse (Johansson 2005:245). Vidare har jag även tagit inspiration från den narrativa intervjuformen. Detta har varit passande utifrån studiens strävan efter att lyfta fram berättelser som är kopplade till ett specifikt livsområde, erfarenheter av sexköp och våld (ibid:245). Genom frågornas öppna och övergripande karaktär har jag haft ett flexibelt förhållningssätt till intervjuguiden¹⁰ och lämnat utrymme för intervjupersonerna att själva styra berättelserna. Resultatet har varit att de olika temana har behandlats i växlande ordning och omfattning i varje intervju.

⁹ Jag efterfrågade inte varför dessa personer valde att backa då jag utifrån de etiska riktlinjerna betonat att de inte behövde uppge något skäl till varför de ville avbryta sin medverkan (Vetenskapsrådet 2013).

¹⁰ Se bilaga 2.

I linje med studiens socialkonstruktionistiska utgångspunkt existerar inga rena eller opåverkade data (Wieslander 2014:65). I intervjusituationerna är jag istället med och konstruerar berättelserna och därmed materialet (Kvale & Brinkmann 2014:196). Min position som intervjuare har också skiftat något beroende på intervjupersonen och hur de olika intervjusituationerna har utvecklats. Då intervjupersonen har haft svårare att berätta eller komma vidare i sin berättelse har jag varit mer aktiv då jag genom kommentarer och följdfrågor i viss mån inspirerat och stimulerat intervjupersonens tolkningsfunktioner. Denna balansgång har varit utmanande då jag riskerar att försätta intervjupersonen i en pressad, otrygg, eller triggande situation. Här har jag strävat efter att vara lyhörd och respektfull inför intervjupersonernas olika uttryck.

Transkribering

Materialet består av åtta timmar och fyrtioen minuters inspelade och transkriberade intervjuer. Dessa är transkriberade ordagrant och avbrott, pauser och skratt är markerade. Denna noggrannhet kan betraktas som ett kvalitetskriterium vid diskursanalys (Wieslander 2014:64). Transkriberingen bör dock inte beskrivas som detaljerad då jag har utelämnat talstyrka och tonfall. För att underlätta läsningen har jag i transkriberingen använt en konventionell stavning med vissa avsteg.¹¹ Jag har även tagit bort tvekande ljud såsom ”ee”, för att underlätta läsningen. Jag har dock valt att behålla stakningar och upprepningar för att i viss mån kunna analysera intervjupersonernas orytmska talflöde (se Burcar 2005:78).

*Transkriberingskoder*¹²

,	Används inuti meningar för att underlätta läsningen
-	I slutet av avbrutet ord
.	Avslutningsintonation
?	Frågeintonation
(1s)	Paus räknat i sekunder
[...]	Utelämnade meningar, ej relevanta för sammanhanget, alternativt för att säkerställa anonymisering
”ord”	Används när intervjupersonen citerar någon
[]	Material som har lagts till för att underlätta förståelsen
(ord)	Ordet är svårt att tyda men jag gör en möjlig tolkning av vad intervjupersonen säger
ord	Ord som uttalas med skratt i rösten

Analytiskt tillvägagångssätt

Utifrån studiens problemformulering valde jag att avgränsa och dela in materialet i två övergripande teman: upplevelser av våld samt synen på rättsväsendet. I enlighet med Edleys (2001:198) rekommendation följdes transkriberingsfasen sedan av en nära och upprepande läsning av materialet. I denna del redogör jag för hur jag rent analytiskt har gått till väga för att identifiera möjliga tolkningsrepertoarer, ideologiska dilemman och subjekspositioner.

Tolkningsrepertoarer

Efter en nära läsning av intervjuerna har det visat sig att intervjupersonernas berättelser förmedlas med hjälp av en begränsad uppsättning termer och formuleringar som är återkommande. Dessa återkommande begrepp och formuleringar utgör de tolkningsrepertoarer som intervjupersonerna använder som resurser när de berättar om sina erfarenheter (Wieslander

¹¹ Jag har skrivit ut vissa ord som förekommer i skrift såsom: ”dom”, ”sa” eller ”sån”.

¹² Transkriberingskoderna är utformade med inspiration från Uhnoo (2011:55) och Wieslander (2014:313).

2014:75). Inspirerad av Talja (199:466), Wieslander (2014:75) och Uhnoo (2011:57) har jag utformat en rad övergripande frågor för att urskilja dessa tolkningsrepertoarer: 1. Vilka ord, ämnen och formuleringar länkas samman med våld samt med polis och rättsväsendet? 2. Hur framställs våldet samt polis och rättsväsendet, (dess betydelse, definitioner och gränser)? 3. Vilka underliggande antaganden bottnar de återkommande formuleringarna i?

Ideologiska dilemman

Det finns flera olika tillvägagångssätt för att urskilja ideologiska dilemman (Billig et al. 1988:21). I studien har jag koncentrerat mig på att urskilja när intervjupersonerna ger uttryck för motstridiga förhållningssätt (se Wieslander 2014:78). Detta framkommer i mönstret, riktningen och spänningen i utsagorna (Edley 2001:223). Jag har också undersökt om intervjupersonerna förhandlar eller gör motstånd i relation till de olika anspråken. Detta kan exempelvis ske med hjälp av humor eller genom att intervjupersonen ifrågasätter ett förhållningssätt genom att visa på undantag (Wieslander 2014:80).

Subjektpositioner

När det kommer till att rent praktiskt identifiera vilka subjektpositioner som görs tillgängliga genom de olika tolkningsrepertoarerna har jag, inspirerad av Wieslanders (2014:77) tillvägagångssätt, låtit mig vägledas av följande frågeställningar: 1. Hur skapas det egna subjektet i berättelsen? 2. Vad distanserar sig intervjupersonen mot? 3. Hur konstrueras våldsutövaren/polisen/rättsväsendet? Jag har även undersökt om och hur olika sociala kategorier såsom genus, socioekonomisk status och etnicitet samverkar i intervjupersonernas positionering av sig själva (reflexiv positionering) och andra (interaktiv positionering) (ibid.).

Studiens kvalitet och kunskapsanspråk

Med anledning av den socialkonstruktionistiska och diskursteoretiska referensramen anammas inte de traditionella objektivistiska kvalitetskriterierna (Taylor 2001:318f.). Här har jag istället försökt att uppnå en genomskinlighet genom hela processen, vilket är ett viktigt kvalitetskriterium vid den här typen av studier (Wieslander 2014:64). Detta har medfört en noggrannhet i transkriberingen och en strävan efter att presentera flera citat inom varje repertoar. Detta rekommenderas för att visa att analysen är omfattande och solid, samt för att tydliggöra på vilka grunder tolkningarna har gjorts (Jørgensen & Phillips 2002:142).

Vidare redovisas studiens kvalitet utifrån dess situering, kontingens och reflexivitet (Taylor 2001:318f.). Att studiens kunskap är situerad och kontingent innebär att den inte är att betrakta som allmängiltig, eller ständigt bestående, utan att den enbart ska relateras till studiens specifika kontext. Detta innebär inte att resultatet saknar relevans för andra kontexter. Intervjupersonerna lever och verkar i samma politiska och sociala system som andra sexsäljare och står således inför liknande risker, möjligheter och begränsningar (se Sanders 2012a:47). Vidare har reflexivitetskriteriet medfört att jag fortlöpande har försökt att synliggöra min egen position. Reflexiviteten innebär också ett erkännande av att jag, trots min strävan efter att låta intervjupersonerna tala fritt, bidragit till att konstruera berättelserna (Kvale & Brinkmann 2014:196). Genom mina frågor och min närvaro har jag ”triggat” användandet av vissa tolkningsrepertoarer. De teoretiska och analytiska verktyg som jag har valt att använda i min analys har också bidragit till att forma resultatet då andra perspektiv troligen genererat andra tolkningar (Wieslander 2014:64).

Studiens relevans och användbarhet är avslutningsvis också viktiga kvalitetskriterium inom diskursanalytisk forskning (Taylor 2001:323). Detta har också präglat mitt val att lyfta fram

beskrivningar från personer som själva upplevt våld i samband med sexköp då detta är ett perspektiv som många och mycket lyst med sin frånvaro.

Etiska överväganden

Jag har valt att studera ett känsligt och komplext fenomen, som jag inledningsvis hade förhållandevis lite kunskap om. Detta har medfört ett särskilt stort behov av att föra en fortlöpande etisk reflektion under hela processen. Min förhoppning är att detta speglas i uppsatsen. Värt att nämna är att de etiska reflektionerna i huvudsak har förts utifrån de forskningsetiska riktlinjer som är stadgade för samhällsvetenskaplig forskning (Vetenskapsrådet 2011).¹³ Under intervjusituationerna har jag även strävat efter att utjämna den hierarkiska relation som ofta är inbyggd i en sådan kontext (Johansson 2005:252ff.). Detta har bland annat medfört att jag före intervjun uttryckt att jag är relativt ”grön” på området sex mot ersättning och att den intervjuade gärna får påtala om jag i mina följdfrågor eller kommentarer uttrycker mig ignorant eller kränkande.

Det finns dock vissa aspekter av uppsatsen som bör erkännas som etiskt problematiska. En sådan aspekt är det faktum att jag spenderat tid på olika forum på internet och skickat förfrågningar till en mängd personer om att delta i studien. Mina förfrågningar kan ha upplevts som kränkande eller försatt människor i en obehaglig situation. När jag har fått möjlighet att annonserat om studien via slutna plattformar kan detta också ha uppfattats som ett utpekande av vissa grupper, såsom icke-binära eller transpersoner. Jag menar att behovet av att bredda förståelsen för fenomenet sex mot ersättning, samt min ambition om att inkludera människor med olika perspektiv, trots allt motiverar en sådan process.

Intervjupersonerna i studien

Avslutningsvis kommer jag nu att göra en mycket kort presentation av intervjupersonerna så att deras berättelser och erfarenheter kan relateras till ett sammanhang. Jag har valt att använda fiktiva namn för att motverka en känsla av distans och formalitet (se Uhnöo 201:53).

Alexandra är en kvinna i tidiga trettioårsåldern som bor i en medelstor svensk stad. Hon berättar att hon var fjorton år gammal när hon hade sex mot ersättning för första gången och har därefter ungefär femton års prostitutionserfarenhet. Alexandra beskriver att det fanns flera orsaker till att hon sålde sex men att det huvudsakliga målet var att få en löpande och fungerande ekonomi, inte minst under de senare åren. Alexandra har erfarenhet av att sälja sex genom incalls, outcalls¹⁴ och på bordell. Hon har erfarenhet av hallickar inledningsvis men under de senare åren sålde hon sex på egen hand. Under denna period fick hon i huvudsak kontakt med sexköparna genom att annonsera på eskortsidor. År 2015 slutade Alexandra att sälja sex.

Bea bor i en svensk storstad och är en kvinna i tjugofemårsåldern. Hon har sålt sex i fyra år och när vi träffas är detta pågående. Hon har erfarenhet av att sälja sex genom incalls, outcalls, över internet och ”på gatan”. Bea berättar att hon ganska tidigt blev manipulerad och hotad av en sexköpare som kom att agera som en form av hallick. Under de senaste åren har hon dock sålt sex på egen hand. I samband med att Bea började sälja sex började hon också att ta droger. Detta resulterade i att hon fortsatte att sälja sex för att kunna upprätthålla sitt missbruk. När vi träffas har Bea varit ren från sitt heroinmissbruk i lite drygt ett halvår. I nuläget ser hon

¹³ Samtyckesblankett, se bilaga 1.

¹⁴ ”Incall” innebär att sexköparen kommer till sexsäljaren och ”outcall” att sexsäljaren kommer till sexköparen.

prostitutionen som en ekonomisk trygghet och en ”bakdörr” ifall socialtjänsten inte skulle hjälpa henne.

Clara är en kvinna i tidiga tjugooårsåldern och hon bor i en mindre svensk stad. Hon har sålt sex i ungefär sex år. Hon var i mitten av tonåren när hon började sälja sex via nätet och när hon sedan flyttade utomlands för att studera började hon istället att träffa män genom att göra outcalls. Clara har alltid sålt sex på egen hand genom att annonsera på eskortsidor. Hon har diagnostiserats med en form av dissociativ störning till följd av trauman från barndomen. Clara beskriver detta som den huvudsakliga orsaken till att hon började sälja sex. År 2015 flyttade Clara hem till Sverige och här säljer hon inte lika mycket sex utan uppskattar det i nuläget till ungefär en gång i månaden.

Dominique är i tjugofemårsåldern, bor i en svensk storstad, och definierar sig själv som icke-binär. Hen har sålt sex i perioder sedan fem år tillbaka och när vi träffas för intervjun är detta något som är pågående. Sexsäljandet har alltid skett på egen hand för Dominique. Hen har erfarenhet av att träffa sexköpare ute på krogen, men har främst kommit i kontakt med männen på internet, via eskortsidor och sociala medier. Själv beskriver Dominique sitt sexsäljande som en konsekvens av tidigare övergrepp där träffarna upplevs som en form av självskada genom vilket hen kan dämpa sin ångest.

Elin är en kvinna i tjugofemårsåldern som är bosatt i en tätort några mil utanför en svensk storstad. Hon var i mitten av tonåren när hon började sälja sex vilket hon sedan gjorde regelbundet i fyra år innan hon slutade. Elin har erfarenhet av att sälja sex via annonser på internet där hon sedan träffat köparna genom incalls och outcalls. Hon har även sålt sex till män ”på gatan”. Elin berättar att sexsäljandet startade genom att hon blev manipulerad och övertalad av en äldre man. Ganska fort insåg Elin att det var mer ekonomiskt att sälja sex själv, vilket gjorde att hon fortsatte på egen hand. Sammantaget beskriver hon en längtan efter ekonomisk trygghet, i kombination med konsekvenser av tidigare våldtäkter, som de huvudsakliga orsakerna till att hon sålde sex.

Felix är en man i tidiga tjugooårsåldern som är bosatt i en svensk storstad. Han har sju års erfarenhet av att ha sex mot ersättning, vilket avslutades för lite drygt två år sedan. Felix berättar att detta startade efter att han, när han var tretton år gammal, blev utsatt för grooming av en man i fyrtioårsåldern. Samma man utsatte honom för en flera timmar lång våldtäkt vilket Felix beskriver som starten på sju år av prostitution och sex som självskada. Felix har aldrig annonserat utan har i huvudsak kommit i kontakt med männen via internetforum samt via en mobilapplikation.

Resultat och analys

I detta avsnitt presenteras och analyseras studiens resultat. För att göra analysen överskådlig och begriplig i relation till studiens frågeställningar är den strukturerad i två avsnitt: *Gestaltningar av våldsutsatthet* och *Betraktelser av rättsväsendet*. I respektive tema identifieras tänkbara tolkningsrepertoarer, subjekspositioner och ideologiska dilemman.

Gestaltningar av våldsutsatthet

Intervjupersonerna har använt en mängd olika ord för att beskriva våldets ”tekniska” karaktär, såsom: ”strypgrepp”, ”trycka in den i analen”, ”spotta”, ”dra i håret”, ”slå”, ”fula ord”, ”rasism”, ”tvinga sig på”, ”örfila”, eller ”bli kissad på”. Dessa uttryck visar på en nyansrikedom

i hur fenomenet våld kan beskrivas (se Uhnoo 2011:32). I analysen argumenterar jag dock för att orden och uttrycken formas kring fyra tolkningsrepertoarer vilka också strukturerar detta avsnitt. I den första tolkningsrepertoaren, *våld som en del av överenskommelsen*, skildras hur vissa våldshandlingar kan ingå i en sexköpsöverenskommelse. I den följande repertoaren *våld som en förväntad del av den sexuella tjänsten: att testa gränser*, knyts inte våldet till någon överenskommelse utan beskrivs istället som en form av handlingsutrymme där sexköparen ”testar nånting” eller ”tänjer på gränserna”. I den tredje repertoaren, *våld som (avtals)brott*, talar intervjupersonerna om våldet som det som sker när överenskommelsen bryts och kan därmed relateras till en juridisk förståelse av våld. *Våld som makt demonstration* beskriver avslutningsvis våldet som sammanlänkat med en maktutövning. Sammanfattningsvis reglerar, möjliggör och begränsar dessa olika tolkningsrepertoarer intervjupersonernas beskrivningar av att utsättas för våld.

Våld som en del av överenskommelsen

Dominique: Det är ganska ofta männen slår och sliter och knuffar, fast ibland är det ju sånt man har kommit överens om [...].

Dominique, Felix och Clara berättar om att en viss typ av våld har ingått i den initiala sexköpsöverenskommelsen. Dominiques formulering ”kommit överens om” är ett exempel på detta då den antyder att beteenden och handlingar kan ha olika innebörder beroende på om det finns en överenskommelse eller inte. Dominique, som beskriver sitt sexsäljande som ett sätt att dämpa sin ångest, berättar att hen brukar lägga upp en annons i veckan och att utformningen av dessa kan skilja sig åt beroende på hur hen mår. Om hen mår ”jätte-, jättedåligt” vill hen ofta ”träffa män som är hårdhänta”. Clara berättar fortsättningsvis att hennes dissociativa sjukdom gör att hon har ”våldigt lite kontroll” över överenskommelsen. Felix beskriver att våld oftast inte var en del av en överenskommelse, men att det blev det under den sista perioden då han upplever att hans ”beteende liksom kulminerade”. I samband med detta bestämde han träff med män där det var ”mycket våldsammare grejer”. Genom att prata om sexsäljandet i relation till sjukdom och dåligt mående positionerar sig Felix, Clara och Dominique implicit som ”den utsatta sexsäljaren”.

Felix: [...] vissa ville återupprepa våldtäktsscener, vissa vill va väldigt våldsamma, vissa vill liksom göra det till en lek att man är (1s) ute och inom citationstecken går då, och sen ska den här mannen då hoppa fram och våldta-, asså såhär mycket, mycket (3s) s-, *skamliga* liksom förfrågningar, och en del sa jag ja till, även om det kanske inte blev en träff [...]

Formuleringarna ”förfrågningar” och ”sa jag ja till” insinuerar här en form av samtycke mellan två parter. *Våld som en del av överenskommelsen* kan därmed relateras till den polarisering som ofta präglar frågan om sexköp, nämligen individens rätt att å ena sidan skyddas mot våld och å andra sidan bestämma över sin kropp (Westerstrand 2011:345f.). Dominique berättar fortsättningsvis hur överenskommelsen om våld kan se ut:

Dominique: Ja, jag brukar säga lätta örfilar, lätt smisk så, hålla i håret men inte slita. Allt, asså såhär, hålla i håret är okej, men inte mer, och ibland vill dom ju gärna, köra breath play med strypgrepp och det kan också vara okej att dom håller i, men inte tryck-, ja då säger jag liksom att du får hålla i, men du får inte trycka för hårt, jag måste kunna andas och jag får absolut inte tappa medvetandet. Så jag försöker att va väldigt konkret för att, för att köparen ska förstå vad mina gränser är.

Dominique beskriver ett behov av att vara ”våldigt konkret” vid överenskommelsen om våld. En möjlig underförstådd subjektsposition är således ”den tydliga sexsäljaren” som har möjlighet att kontrollera sexköparens våldsanvändning. Samtidigt vittnar både Clara och Dominique om att detta är svårt då gränserna, trots en överenskommelse, ofta överskrids.

Clara: [...] konversationen har ofta varit såhär, vad går du med på? Och mitt svar har varit i princip vad som helst, så länge det inte blir några permanenta skador, vilket inte heller har hållits så, men det har väl varit det jag tror jag kommunicerat oftast [...]

Agnes: Mm, men, har du uttryckt det precis så att liksom att, ja det får inte bli några permanenta skador?

Clara: Mm de, de, de, är det jag vet att jag har skrivit flera gånger, och inte heller, asså bli strypt, och sådär, vilket inte heller har, typ det spelar egentligen ingen roll att vi skriver så, jag vet inte varför jag fortsätter göra det [skratt] [...]

Genom formuleringen ”det spelar ingen roll”, som följs av ett skratt, undergräver Clara delvis tolkningsrepertoaren och tillgången till subjekspositionen ”den tydliga sexsäljaren”. Humorn kan förstås som en resurs för att göra motstånd mot tolkningsrepertoaren och samtidigt även framhäva en alternativ bild som visar svårigheterna i att kontrollera våldsanvändningen (se Wieslander 2014:248). Felix beskriver i sin tur att det i praktiken inte går att vara så konkret som det skulle behövas när det kommer till utformningen av överenskommelsen.

Felix: [...] det går ju inte (och såhär) iscensätta en hel liksom, (1s) jag skulle inte säga *koreografi* kring det asså, för de, nä, det gör man ju inte [...] Asså dom i slutet där, som jag hade kontakt med, vissa va, asså, vissa kunde ändå va konkreta om att dom såhär typ, att dom liksom såhär jag gillar och ge örfilar, liksom såhär, punkt, typ. Att det va lite det dom kände kanske (att gränsen gick) eller såhär, gillar hård smisk, hit o dit.

Agnes: Mm

Felix: Sen var det ju, det var vissa som såhär, kanske mer bara, (2s) asså utta-, eller såhär sa att dom gillar våldsinslag och, våldsinslag och liksom gillar att, jamen dominera. (1s) Och då kanske inte, då har inte jag alltid [host], då hann ju inte jag alltid tänka liksom såhär okej, men vad innebär det såhär, gillar du att, gillar du smiska? Eller piska? Eller liksom örfila, eller gillar du att slå? Eller gillar du att liksom ge blåmärken? Gillar du att putta ner folk? Gillar du att liksom, asså såhär de, asså, det är så många olika, asså det går ju typ inte att tänka igenom alla [...]

Formuleringen ”det gör man ju inte” ger uttryck för en slags ”common-sense” som står i kontrast till tolkningsrepertoarens antagande om en tydlig överenskommelse (se Edley 2001:207). Felix använder även metaforen ”koreografi” som hjälpmedel för att kunna uttrycka svårigheten i att utforma en tydlig sexköpsöverenskommelse. Felix ovanstående intervjuцитat präglas även av ett orytmskt talflöde där han stundom pausar, och stundom avbryter sig själv och gör ”omtagningar” (se Burcar 2005:78). Han säger: ”Och då kanske inte-”, sedan gör han en omtagning, ”då har inte jag alltid- [host]”, pausar på nytt ”då hann ju inte jag alltid”. Detta kan vara tecken på en ”uttalad försiktighet” som kan prägla beskrivningar av potentiellt känsliga ämnen. Det kan även vara ett uttryck för en osäkerhet kring hur han ska formulera sig för att på bästa sätt förmedla svårigheten i att utforma en överenskommelse (ibid.). Detta utdrag, och Claras föregående utsaga, visar således att denna tolkningsrepertoar präglas av ett ideologiskt dilemma gällande möjligheten att skilja mellan våld som är överenskommet och våld som inte är överenskommet.

Våld som en förväntad del av den sexuella tjänsten: att testa gränser

Alexandra: [...] det finns ju med en del sån här rasism, det finns en hel del det här, man kommer till mig för att just kunna kalla mig alla dessa haranger och att testa nånting, att testa, asså du är ju ingen person, du är ju ett totalt objekt [...]

Genom repertoaren *våld som en förväntad del av del av den sexuella tjänsten: att testa gränser* skildras sexköparens handlingar genomgående som ett sätt att ”testa nånting” eller ”tänja på gränserna”. Elin berättar om köpare som ”ville testa lite” och ”tänja på gränserna”. Dominique berättar att hen har kontakt med män ”dagligen” som ”försöker tänja på mina gränser”. I det inledande citatet positionerar Alexandra också sig själv som rasifierad och uttrycker att detta

påverkar beteendet gentemot henne. Alexandra uttrycker vidare att sexköpare ser detta, ”att testa”, som något som ”tillhör inom ramen för vad dom har köpt”. Clara uttrycker också att hon tror att sexköparen förväntar sig att kunna tänja på gränserna och att även ta till vist våld. Hon tror inte att det skulle vara särskilt intressant att köpa sex om det var ”nånting väldigt avgränsat”.

Clara: [...] typ såhär, avsugning [skratt], väldigt kliniskt sett, det tror jag inte skulle vara intressant för nån [...].

Det är möjligt att ana en viss ironi genom Claras skratt och det faktum att hon tycks spela på en ”common sense” förståelse av att en ”avsugning” har en underförstådd innebörd som inte enbart är ”klinisk”.¹⁵ De återkommande formuleringarna i repertoaren bottenar i ett antagande om att ”horastämpeln” öppnar upp handlingsutrymmet ytterligare för män genom den underliggande positioneringen ”den frigjorda och tillgängliga sexsäljaren”. Denna positionering kan kopplas till könskulturella föreställningar om ”horan” som sexuellt utlevande och tillgänglig för män (se Westerstrand 2011:337f.). I relation till detta uttrycker Dominique att hen inte ser ”en lätt örfil” som våld i sexköpssammanhang, utan som ”en del av hans upphetsning”. Detta antyder att föreställningen om sexköparens handlingsutrymme kan skapa en gradskillnad, där vissa ”lindrigare” former av våld ses som ”normala” och sker inom ”spelets ram” (se Carlsson & Hoff 2005:59).

I repertoaren uppmärksammar fortsättningsvis intervjupersonerna implicit de normer och villkor som omger den maskulina sexualiteten. Detta blir tydligt när Bea, Alexandra och Elin återkommande hänvisar till ”porr”. Bea berättar om män som är ”porrskadade” och som tror att ”man njuter av såna saker”. Elin berättar om sexköpare som ”tror” att dom bara är ”lite dominanta” när de ”böjer” och ”bänder” kroppen, för att det är någonting som de ”sett i en porrfilm”. Alexandra menar att männen ”tack vare porr”, inte ser det som att de har ”gjort nån skada på mig”. Hon berättar även om köpare som utan förvarning tagit med sig ”en kamera och tror att man ska kunna börja fota”. Formuleringarna synliggör en av repertoarens möjliga subjektspositioner, ”den porrskadade sexköparen”. Denna positionering går att relatera till de studier som argumenterar för en koppling mellan pornografi, sexköp och sexuell aggressivitet (Farley et al. 2008:43; Waltman 2016:65f.).

Senare under intervjun berättar Alexandra om sexköpare som ville ”testa gränserna” genom att initiera ”fist-sex”.¹⁶ Här uttrycker hon implicit att hon delvis internaliserat föreställningar om mannens sexuella handlingsutrymme, vilket bidrog till att hon fick ”svårt att verbalisera att detta inte var okej”.

Alexandra: [...] asså man är så indoktrinerad på något sätt i att det där tillhör. (1s) Ditt underliv tillhör den som har köpt det, som med fingrar och sånt där, och att han då vill testa gränserna lite, det är lite som, som sånt som man får räkna med även fast du måste sätta stopp för det.

Agnes: Mm

Alexandra: Jag har ju gått blödande från liksom flera såna möten.

Genom formuleringen ”indoktrinerad” förmedlar Alexandra en förståelse för hur den underliggande subjektspositionen ”den frigjorda och tillgängliga sexsäljaren” påverkar hennes sätt att tänka och agera (Burr 2006:141). Sexköparens vilja att ”testa gränserna lite” upplevs som någonting som ”tillhör” samtidigt som ”du” ”måste sätta stopp för det”. I denna spänning uppstår ett dilemma som även Bea skildrar:

Bea: [...] i situationen var det liksom vi hade sex, eller han köpte sex av mig så han hade sex med mig [...] och sen så, jag gör precis som vanligt såhär ”lägg dig såhär” typ, så lägger han liksom mig i en ställning och så bara: ”de, det gör inte så ont med analsex om man ligger sådär” Och jag bara:

¹⁵ Wieslander (2014:258) belyser humor och ironi som språkliga motståndsresurser.

¹⁶ ”Fisting” innebär att föra in en hand i slidan.

”men jag vill inte ha det” liksom, ”amen det gör inte så ont, jag är jättförsiktig” typ, ”jag är väldigt bra på det här” typ, och det var så det blev, det blev liksom såhär ”slappna av så gör det inte ont”, och då gjorde jag det liksom, amen på nått konstigt sätt så gör man det när dom säger så. (1s) Eller jag spänner mig inser att ja, fan shit, det gör ont, sen slappnar av typ. Det är inte att jag godkänner det på nått sätt, jag säger ju ändå ifrån typ, men det blir mindre skador om jag är medgörlig typ.

Genom formuleringen ”han har sex med mig” tar Bea avstånd från subjektspositionen ”den frigjorda och tillgängliga sexsäljaren”. Samtidigt uttrycker hon att ”på nått konstigt sätt så gör man det”. Detta kan också förstås som en konsekvens av föreställningarna om mannens sexuella handlingsutrymme. När Bea uttrycker att hon inte ”godkänner det på nått sätt” förhåller hon sig till en outtalad kritik vilket synliggör yttre förväntningar om att göra motstånd (se Burcar 2005:70f.). Hon nämner även att det blir ”mindre skador om jag är medgörlig”, vilket kan ses som ett tydliggörande av att agerandet varit adekvat (ibid.). I relation till detta dilemma, och att göra motstånd eller inte, beskriver Felix att han gör en bedömning utifrån hur han uppfattar sexköparen:

Felix: Och vissa har jag ändå upplevt som (ganska såhär), (1s) det känns ändå som att jag skulle kunna säga till och den här personen ändå hade backat lite, så ja, man, jag tror, alla tror jag gör nån sån bedömning [...] vissa har ju faktiskt backat lite och liksom bara fortsatt med det dom, som var sagt liksom, och vissa har ju faktiskt liksom påtvingat sig ändå liksom [...]

Felix formulering ”alla tror jag gör nån sån bedömning” belyser hur *våld som en förväntad del av del sexuella tjänsten: att testa gränser* i stor utsträckning är att betrakta som en normaliserande repertoar där risken att utsättas för våld implicit skildras som ständigt närvarande (se Uhnöo 2011:100). Detta är också en beskrivning som stämmer överens med den som förs fram i tidigare forskning (se Hulusjö 2013:286; Sanders 2012a:45). Felix och Beas utdrag visar även att repertoaren rymmer en distinktion mellan ”den mottaglige sexköparen” och ”den gränslösa sexköparen”. Här positioneras den förstnämnda som mer lyhörd och benägen att backa medan den sista i högre utsträckning positioneras som påstridig och farlig. Utifrån Lowman (2000:1004f.) kan denna distinktion ses som en konsekvens av sexköparens olika syn på personer som säljer sex. Lowman menar att vissa män uppsåtligen väljer ut sexsäljare som offer utifrån deras mer tillgängliga och utsatta situation (ibid.). Felix formulering ”alla sexköpare” förstärker dock skildringen av sexköparens generella handlingsutrymme.¹⁷

Genom en förväntan om att utsättas för våld följer även en medvetenhet kring behovet av strategier för att undvika det.

Bea: [...] jag känner mig jätterädd på gatan för män men när jag har bestämt träff med dom så vet jag precis vad jag ska göra för att det ska bli så lite våld som möjligt. (1s) Om man märker att nån har typ en narcissistisk läggning, då går jag bara in i hans världsbild, bekräftar honom hela tiden så att han inte blir störd på mig för att jag motsätter mig typ [...]

Denna förväntan om våld exemplifieras i Beas formulering ”då går jag in i hans världsbild” där hon, likt kvinnorna i Hulusjös (2013:293) avhandling, skildrar hur hon kommunicerar strategiskt med köparen i syfte att minska riskerna för våld. Genom formuleringen ”då vet jag precis vad jag ska göra” positioneras Bea som ”den medvetna sexsäljaren”. Positionen konstrueras med hänvisning till handlingar och resonemang som framställs som rationella i syfte att minimera risken att utsättas för våld (se Sanders 2012a:44). Alexandra positionerar sig på ett liknande sätt när hon uttrycker att hon hade ”massor” av tillvägagångssätt för att minimera riskerna att utsättas för våld.

¹⁷ ”Alla”, ”alltid”, ”aldrig” är exempel på extremfallsformuleringar som kan användas för att rättfärdiga en utsaga eller förstärka ett argument (Burcar 2005:46; Potter 1996:187f).

Alexandra: [...] nu kan jag va såhär, låta lite lätt arrogant men jag hade en väldigt hård screeningprocess de sista åren vilket gjorde att det var inte många som tog sig fram hela vägen, för att jag var rädd för våldet.

Agnes: Mm

Alexandra: Och hade jag tackat ja till alla som ville komma, nu säger jag inte ”åh så populär”, men, men så tror jag att jag hade blivit utsatt för våld.

Alexandra, Bea, Elin och Clara förhandlar dock samtliga om förståelsen av ”den medvetna sexsäljaren”. Elin ger implicit uttryck för att positionen inte nödvändigtvis leder till ett nekande av potentiellt farliga sexköpare.

Elin: [...] att eventuellt kanske jag dör (1s), när jag hoppar in i den här bilen och vi åker iväg, då, jag kanske inte överlever det. Det visste jag innan att så är det, men det hade jag bara köpt liksom, då fick jag ju mina pengar.

Genom Elins formuleringar ”så är det” och ”då kanske jag dör” förstärks skildringen av våldet, samtidigt som det också normaliseras (se Burcar 2005:46).

Våld som (avtals)brott

Elin: [...] när man sålde vaginalt sex så kunde det helt plötsligt bli fel håll [...] och då har det ju varit liksom, amen kört in torrt, (2s) och hårt, så att man liksom har blödit liksom efteråt, och det är ett övergrepp liksom, (1s), och (1s) det var också en sån här grej att (1s) ja, inte ens nu när jag tror att jag har makten över min kropp för jag har själv prissatt den, och själv sagt vad som ska bli (1s), till och med då blir det våldtäkt [...]

I denna tolkningsrepertoar skildras våldet som det som sker när sexköparen bryter den ”överenskommelse”, ”avtal” eller ”regel” som initierat sexköpet. När Elin benämner våldet som ”övergrepp” och ”våldtäkt” är detta också ett tydligt exempel på hur repertoaren tas i bruk då hon genom dessa uttryck gör berättelsen juridiskt adekvat (se Burcar 2005:41). De underliggande antagandena i *våld som (avtals)brott* kan därför relateras till de antaganden som präglar den juridiska förståelsen av våld och sexualbrott. Detta blir tydligt genom att intervjupersonerna kontinuerligt förhåller sig till vad som är överenskommet och vad som inte är det. Tolkningsrepertoaren positionerar också implicit den utsatta som ”brottsoffer”. Detta gör att skadans ”faktum” slås fast samtidigt som ansvaret placeras hos ”förövaren” (Holstein och Miller 2013:164).

Alexandra, Bea, Dominique och Elin berättar om sexköpare som brutit en överenskommelse om att använda kondom. Elin formulerar det som ”en form av övergrepp” då köparen ”gått från överenskommelsen”. Bea skildrar också hur ett sådant våld kan medföra omfattande hälsorisker. Hon gör dock en distinktion mellan att ”skita i kondom” och det som hon beskriver som ”det mer konkreta våldet”:

Agnes: Har du upplevt våld i samband med att du har sålt sex?

Bea: Ja, jag skulle, jag skulle uppskatta det till att det är mer vanligt än inte att nån regel bryts typ. Det vanligaste är att dom skiter i kondom, och bara där är det ju liksom såhär, jag utsätter mig för massor av sjukdomar och graviditet och allt, bakterier. Jag har ju nån bakterie nu som inte går bort liksom nu, parasit, och, och det är såna saker, det är liksom rätt vanligt i sig typ att inte, amen man hoppar in i nåns bil, eller i nåns baksäte, säger ta på kondom, och så väger han dubbelt så mycket så att vad ska jag, vad ska jag, vad ska jag göra typ? (1s) Så då blir det ju alltid en avvägning om jag ska gå till gynaktuen igen [för att spårsäkra] eller om jag ska skita i det för jag fick ju betalt typ, men sen, det mer konkreta våldet, det som alla kan se typ, som när man har blåmärken och sådär [...].

Genom den upprepande formuleringen ”vad ska jag göra typ?”, positionerar sig Bea som ”den maktlösa sexsäljaren”. Denna position skiljer sig från tidigare nämnda ”den utsatta sexsäljaren” genom att subjektet framställs som än mindre benägen att påverka situationen. Genom att påtala mannens fysiska övertag relaterar hon också implicit kategorierna kön och genus till

subjektspositionen ”förövare”. Att våldsutövaren är en man är dock ett underliggande antagande som präglar samtliga repertoarer. Detta är också något som skildras som förgivettaget vilket visar på en maskulisering av sexköp och våld (se Uhnöo 2011:89). När jag frågar intervjupersonerna om de ser någon gemensam nämnare hos de sexköpare som använt våld är det enbart Clara som påtalar kön. Hon tvekar och säger sedan ”män”, vilket följs av ett skratt. Skrattet blottar en form av underförstådd konsensus kring det faktum att det rör sig om män. Denna konsensus synliggörs även ytterligare genom att de övriga intervjupersonerna inte påtalar det faktum att det i samtliga fall rört sig om män förrän jag slutligen frågar detta.

Att överenskommelsen bryts skildras fortsättningsvis som en återkommande företeelse. Clara beskriver att det sker ”nästan varje gång” och att ”folk är väldigt oförsiktiga”. Trots att intervjupersonerna förhåller sig till vad som är överenskommet framkommer samtidigt att vissa gränsövertredelser är mer normaliserade än andra.

Agnes: Men när du tänker på våld i samband med sexköp så tänker du, som jag förstår det som, allt som man liksom inte har, som inte har varit överenskommet liksom?

Alexandra: Exakt, och ska man skala ner det och kolla, när avtalet bryts,

Agnes: Mm

Alexandra: asså för att tyvärr är det så, man lever i en kall värld, folk är inte så intresserade av mina känslor liksom så [...] Men våldet för mig börjar absolut när avtalet kränks på ett eller annat sätt. Och sen är det väl så att ja, känner du dig våldtagen, om man skulle säga såhär då, bara för att han stack in ett finger i rumpan, nej det gör jag inte, men det är ingenting som är överenskommet,

Agnes: Nä

Alexandra: så, så kan man väl se det. Men däremot när, när man ligger på mage och dom, dom liksom helt plötsligt trycker in, trycker in den i rumpan och håller fast,

Agnes: Mm

Alexandra: det e klart att dom våldtar mig analt, och där däremot så borde jag kunna känna att jag borde kunna gå till polisen.

Även om våldet här förstås som det som sker när avtalet bryts implicerar formuleringen ”känner du dig våldtagen” att en gränsövertredelse inte är synonym med en brottslig handling, utan att det även existerar gråzoner. I relation till detta menar Burcar (2005:75f.) att brottsofferidentiteten kan bli en fråga om gradskillnad där positioneringen bedöms utifrån handlingens allvar och grovhet. Det handlar således inte nödvändigtvis om att vara eller inte vara ett brottsoffer. Alexandra upprättar emellertid en kontrast mellan att få ”ett finger i rumpan” och att bli våldtagen analt som framstår som logisk. Detta trots att båda dessa handlingar i juridisk mening kan konstrueras som en våldtäkt.¹⁸ Alexandras utsaga kan således också vara ett uttryck för en form av intern normbildning som ligger utanför rättssystemet (se Carlsson & Hoff 2005:51). Formuleringen ”borde kunna gå till polisen” indikerar även att det finns ett glapp mellan ord och handling. Alexandra tolkar händelsen som en våldtäkt samtidigt som formuleringen synliggör att hon trots detta inte gått till polisen vilket tyder på en motsägelse mellan den ”intellektuella ideologin” och ”den levda ideologin” (se Billig et al. 1988:27f.).

Även i det föregående intervjuutdraget synliggörs detta dilemma då Bea berättar att hon gör en avvägning gällande om hon ska gå till gynakuten och spårsäkra övergreppet eller inte eftersom hon ”fick ju betalt typ”. Detta kan sägas belysa samma dilemma där subjektspositionen ”sexsäljaren” inte uppfattas som helt förenlig med subjektspositionen ”brottsoffret”. Utifrån Horan och Beauregard (2018:286) kan detta dilemma förstås som en konsekvens av att samhället konstruerar sexsäljare som ”unrapable”. Även Barnard (2000:13) uppmärksammar att sexsäljande kvinnor går emot de rådande normerna gällande kvinnligt beteende vilket kan bidra till en normalisering och legitimering av övergrepp. I relation till detta visar dock

¹⁸ ”Att föra in något, föremål eller fingrar, i anus eller vagina kan vara tillräckligt.” (Se s.20 i rättsfall B1321-16).

Alexandras språkliga markering om att det är ”klart att dom våldtar mig analt” och ”jag borde kunna gå till polisen” samt Beas fråga ”vad ska jag göra typ?”, att de ifrågasätter och gör motstånd i relation till detta dilemma och föreställningar om sexsäljaren som ovåldtagbar.

Våld som maktdemonstration

Clara [...] jag vet några som jag har träffat som liksom har berättat om saker som dom vill göra mot sina barn, som verkar vara normala typ, familjefäder, men som uppenbarligen har ganska ordentligt grova liksom våldsfantasier och jag tror att de (3s) [suck] (2s) ja dom, dom blir av med ansvaret när dom får betala för det, så känns det. Som att, det dom betalar för är egentligen inte sex, det är också nånting som jag har insett typ, utan dom betalar för att få göra vad dom vill under en viss period av tiden. Betalar för makten snarare än någonting annat, mm det tror jag.

I denna tolkningsrepertoar skildras sexköparens våld som en maktdemonstration. De olika våldshandlingarna sammanlänkas återkommande med ord som ”makt”, ”undergivenhet”, ”underordnad”, ”sadism”. Claras formulering om att männen ”betalar för makten” är ett exempel på detta vilket också liknar Elin s formuleringar om att det ”inte är sexet dom vill åt”, utan ”den här makten”. När Alexandra berättar om män som slog ”tills de fick en undergivenhet”, är detta också ett uttryck som kan tolkas som en maktutövning. Repertoarerna fokuseras emellertid inte enbart kring vad som sägs utan även hur olika utsagor framställs (se Wieslander 2014:75f.). Bea, som under en period utnyttjades av en man som agerade hallick, använder metaforen ”att gå i koppel” för att begripliggöra och förmedla en annan form av maktutövning:

Bea: [...] han liksom tog ju inte tag i mig och tvingade mig att ligga ner om jag inte gjorde nått, men han fick mig att själv lägga mig ner och låta nån annan göra nånting, och sen leva med den känslan typ [...] jag upplevde mig va hotad till det, och det var jag ju, men att han bara hotade med tomma ord det spela liksom ingen roll för det fick mig att gå i koppel. Så det är ju koppleri, jag förstår uttrycket typ [...]

Uttrycket ”att gå i koppel” tillsammans med den förstärkande formuleringen ”det spela liksom ingen roll” positionerar sig Bea implicit som ”den maktlösa sexsäljaren”, som introducerades i föregående repertoar. Elin positionerar sig på ett liknande sätt:

Elin: [...] då spela det ingen roll om jag streta emot eller sådär utan om jag streta emot så tror jag nog att dom tände extra på det.

Agnes: Okej

E: (1s) Så att, för då visa det ju sig verkligen vem, vem är starkast egentligen? ”Jo det är ju jag” [sexköparen]. Vem är det som har makten här egentligen? ”Jo det är jag”.

När jag ber intervjupersonerna att berätta om ett specifikt tillfälle där de har upplevt våld använder flera av dem repertoaren *våld som maktdemonstration* som språklig resurs. Här skildras också ofta särskilt farliga eller allvarliga händelser. Clara berättar om ett tillfälle när hon bodde utomlands och gjorde ett outcall till ett hotell. Hon beskriver hur hon i ”panik” lyckades fly från mannen efter att han bundit henne och använt ”ett bälte runt halsen”. Elin skildrar ett outcall till ”en drömkåk”, där hon ”var så jävla rädd”. Här uttrycker hon också hur mannen använde ett bälte och spände ”liksom över halsen”. Alexandra berättar om en händelse som skedde i samband med att hon arbetade på en bordell i en europeisk huvudstad. Vid ett tillfälle hade det ”gått dåligt” vilket gjorde att de ringde runt till kunderna. I samband med detta blev hon tillfrågad om att göra ett outcall.

Alexandra: [...] så jag åkte ut till ett fint område i [europeisk huvudstad], inga problem [...] sen öppnar en man, ser ut som att han skulle kunna jobba på Nordea ungefär, och jag ställer ner min väska och går in och där sitter det en annan man. (1s) Och jag hinner ju inte mer än vända mig om innan jag får första, första smällen [...]

När jag frågar Alexandra hur våldtäkten avbröts ger hon uttryck för att händelsen varit mycket allvarlig.

Alexandra: [suck] Asså den avbröts (2s), det, det, den är, den är väldigt obearbetad den här situationen så jag ber om ursäkt. (1s)

Agnes: Vi kan ta en annan situation om-

Alexandra: Nä det behövs inte. Den är, den är jättebra och ta, det är ingen fara, det är bara, ja, den avbröts väl egentligen med att dom gjorde, fatta ett beslut huruvida jag var värd att låta gå (1s)

Agnes: Mm

Alexandra: eller avsluta och, och ha kvar liksom,

Agnes: Mm

Alexandra: och göra sig av med. (2s) När det kommer till våld som inte har infriats så är det nog definitivt den våldsammaste situationen jag har varit i,

Agnes: Ja

Alexandra: om man säger. För jag har aldrig (1s), eller jo, det är klart att man har varit rädd för sitt liv,

Agnes: Mm

Alexandra: Men det här med att höra ett resonemang om sitt liv ovanför ens huvud,

Agnes: Mm

Alexandra: Är (1s), är nått helt annat.

Formuleringar som ”fatta ett beslut” och ”ovanför ens huvud” länkar implicit utsagan till den aktuella repertoaren. De initiala omtagningarna (”det, det, den är, den är”) och formuleringen ”väldigt obearbetad”, samt sex korta pauser, indikerar skildringens känsliga karaktär (se Burcar 2005:78). Uttrycket ”göra sig av med” kan också förstås som en form av nedskrivning samtidigt som utsagan i sin helhet betonar händelsens allvar (ibid:52). Här uttrycks också Alexandras maktlöshet. I relation till denna maktlöshet positioneras våldsutövarna med hjälp av formuleringar som ”fint område” och ”jobba på Nordea”. Hennes berättelse och uttryck kan knytas till Elin uttryck ”drömkåk” och Claras skildringar av män med ”gott om pengar”. Tillsammans används dessa fraser som resurser för att beskriva ”den sadistiska sexköparen”, vilket är den centrala subjektspositionen i repertoaren. Elin talar om ”sadisterna” som ”ordningsamma män” på ”ledande positioner”. I samma mening understryker hon också att ”då handlar det ju om makt”. Genom den språkliga markören ”ju” understryker Elin att denna slutsats är generell (se Wieslander 2014:86). Skildringarna av ”den sadistiska sexköparen” antyder att hans attribut inte överensstämmer med den generella föreställningen om den våldsamma sexköparen. Detta framgår som tydligast när Elin markerar att det inte är ”pundarn liksom” som ”man oftast tror”. Denna positionering skiljer sig således från den som förmedlas av kvinnorna i Sanders (2012a:57) studie. Där skildrar kvinnorna istället denna sociala kategori som mindre benägen att använda våld (ibid.).

Likt Alexandra, Elin och Clara använder även Felix denna repertoar som resurs vid några tillfällen. Han använder bland annat ord som ”ägande” och ”besittning” när han resonerar kring att vissa män tycks vara ”maktlystna”. I anslutning till detta för han även ett resonemang där han hänvisar till en annan potentiell position i repertoaren. I Felix alternativa positionering framstår inte männen i samma utsträckning som överordnade:

Felix: [...] asså (1s) jag tänker att vissa (1s) kan säkert mycket möjligt ha varit med om saker innan själva, asså, jag tror en del på den teorin att de, (3s) att man är utsatt själv, o så lär man sig att också utsätta andra [...]

Det är möjligt att tolka Felix beskrivning i relation till hans sociala kategori som man. I sin avhandling om ”det manliga brottsoffret” konstaterar Burcar (2005:162f.) att de intervjuade männen tenderar att tona ned sina skador samtidigt som de också i högre utsträckning neutraliserar gärningspersonen och fråntar denne sin agens. Männen i Burcars studie tycks också, precis som Felix, ha svårt att relatera till brottsofferpositionen. Detta blir tydligt genom

att Felix knappt använder sig av repertoaren *våld som (avtals)brott* men också mer explicit genom hans formulering ”i brottstermen tänkte jag aldrig”.

Betraktelser av rättsväsendet

I detta avsnitt analyseras intervjupersonernas skildringar av rättsväsendet. I analysen argumenterar jag återigen för att beskrivningarna kommer till uttryck genom fyra tolkningsrepertoarer som möjliggör och reglerar berättelserna. *Rättsprocessens möjligheter: den goda viljan* används som resurs när intervjupersonerna beskriver polis- och rättsväsendets aktörer som meningsfulla och konstruktiva. Utifrån *det fördomsfulla rättsväsendet* fokuseras aktörerna istället implicit eller explicit som fördomsfulla. I den tredje repertoaren, *undvikandet av en rättsprocess*, görs polis och rättsväsendet till något påfrestande och omotiverat. *Kriminaliseringen av sexköp som norm och funktion* används slutligen som resurs när intervjupersonerna talar om sexköpslagen i relation till risken att utsättas för våld.

Rättsprocessens möjligheter: den goda viljan

Clara: [...] hon var väldigt förstående och också väldigt tydlig i att såhär, det är ett brott att köpa sexuella tjänster, de, det är inte okej att använda våld mot en annan människa som inte samtycker liksom, hon var väldigt såhär bra på det sättet. [...]

Genom denna repertoar skildras intervjupersonernas positiva upplevelser av rättsprocessen och dess möjligheter. Här positioneras rättsväsendet som betydelsefullt och funktionellt i relation till sexsäljares utsatthet för våld. Dominique beskriver exempelvis att hen ”alltid försöker anmäla när köparna går över mina gränser”. Hen uttrycker även att anmälan inte görs för ”min egen skull” utan med en förhoppning om att det kan leda till att männen ”åker fast till slut och slutar utsätta”. Clara, som enbart gjort en polisanmälan, såg initialt polisanmälan som en möjlighet att ”skydda andra” och få männen att känna sig ”avskräckta”. Tolkningsrepertoaren präglas således av ett underliggande antagande om rättsväsendets förmåga och goda vilja. I Claras utsaga positionerar hon polisen som ”väldigt förstående” och ”väldigt såhär bra”. Dessa benämningar kan länkas samman med Alexandras beskrivning av poliser med ett ”jättebra bemötande” och Dominiques positionering av sitt nuvarande målsägandebiträde som förstående och ”jätte, jättebra”. I Beas beskrivning av en pågående utredning skildras det juridiska ombudet även implicit som förstående och delaktigt.

Bea: [...] När vi hitta det rummet [brottsplats] så fick jag liksom sätta mig ner och så bara hyperventilera. Så sa nån såhär, min advokat typ, eller hon som förde mitt-, ombud eller vad det heter, hon sa det till mig att ja, ”nämen nu räcker det för nu pressar du dig för mycket” typ, ”vi pausar det här”, för jag ville så gärna sätta dit allihop typ.

Genom lydelsen ”jag ville så gärna” positionerar Bea sig själv som aktiv i processen. När Dominique berättar om en händelse som inträffat några veckor före vår intervju uttrycker även hen en vilja att medverka i polisutredningen. Det gällde ett sexköp där hen blev slagen ”hårdare och hårdare” och blev hindrad från att lämna sexköparens lägenhet. Dominiques vän kontaktade dock polisen och flera poliser kom till lägenheten och avbröt händelsen.

Dominique: [...] dom var väldigt duktiga då, de-, in i rummet kom bara en kvinna, som, dom var ju tvungna och ta ett kort på mig, men dom var väldigt noga med att, innan dom tog kortet, att täcka över mig och sen skynda sig allt vad dom kunde för att släppa loss mig, så just då var det väldigt bra [...] Men sen blev det en annan patrull som körde in mig och jag fick veta nu igår att den patrullen som körde in mig har sagt att jag inte ville svara på frågor, fast jag verkligen ville det, för att jag kände att han hade gått över mina gränser otroligt mycket, så det var, just det tillfället var det väldigt blandat bemötande, men, men dom var väldigt noga med att säga att det är, även om jag gör det här och det här, och dom har träffat mig i andra liknande situationer, så säger dom att du har rätt att ångra dig när du vill, det är inte ditt fel, så de, det var väl både väldigt bra och väldigt dåligt bemötande. [...] handläggaren för ärendet ringde mig och sa det att, ”har du ångrat dig, vill du

komma på ett förhör nu?” Och jag bara ”ja det har jag velat hela tiden”, han bara ”jaha okej, det står här att du inte ville det”.

Dominiques utsaga rymmer skildringarna av ett ”väldigt bra och väldigt dåligt bemötande”. Uttalandet följs dock av en positiv skildring då Dominique beskriver att ”dom var väldigt noga” när det kom till att poängtera att det inte var hens fel. Detta indikerar att Dominique vill balansera eller nyansera kritiken genom att återgå till att lyfta fram polisens goda vilja. Detta visar hur repertoaren *rättsprocessens möjligheter* också präglas av undantag och motsägelser. Dessa återfinns även i Claras beskrivning av bemötandet från polisen. Trots att Clara initialt skildrar polisen som ”förstående”, ”tydlig” och ”väldigt bra”, utmanar hon samtidigt denna bild när hon fortsätter redogöra för polisens hantering av ärendet:

Clara: [...] det var lite av en chock att dom inte ville göra nånting med det [...] Det dom sa när dom ringde var att dom kunde inte utesluta att jag var med på det och därför tänker dom inte undersöka vidare [...] sa typ ganska precist att såhär ”men vi kan inte utesluta att du var med på det”, och det (1s), kändes tungt, och det kändes inte riktigt okej.

Uttrycket ”chock” och upprepningen av polisens uttalande understryker ett ifrågasättande av rättsprocessens möjligheter och antagandet om den goda viljan. I Claras inledande citat avleder polisen ansvaret från henne genom att betona brottet och implicit ”förövarens” ansvar. Genom det senare citatet tillskrivs dock även Clara ett ansvar. Detta gör att det uppstår en tvist om hennes offerstatus, där polisens tolkningsförmåga väger tungt (se Holstein & Miller 2013:177ff.). Genom formuleringen ”det kändes inte riktigt okej” ifrågasätter Clara polisens beskrivning. Hon ger då även implicit uttryck för ytterligare en repertoar – *det fördomsfulla rättsväsendet*.

Det fördomsfulla rättsväsendet

Bea: [...] Jag har en känsla av att det finns en fördom typ mot, i alla fall om man såhär är svensk tjej typ, asså såhär me-, medelklass, asså inte utsatt på det sättet typ [...] och våldet var liksom verkligen inte välkommet, så när nån säger att det är ett självskadebeteende till mig så blir jag såhär, då tappar jag och den personen oftast förståelse för varandra, för då måste jag hela tiden förklara att jag är i ett beroende som jag inte kan kontrollera och trycka på en knapp och sluta med typ, och för att finansiera det behöver jag femtusen kronor om dagen, vad ska jag göra när jag knappt kan gå? ptsd typ, förutom det jag redan kan. (1s) Därför är det väldigt svårt och säga att ”hej jag säljer sex men igår så, så sålde jag sex och då blev jag utsatt för våld”, eftersom att det sker så ofta typ och folk tänker väl att de, det är det du säljer [skratt], men jag säljer ju inte våldtäkt.

Denna repertoar fungerar som en återkommande resurs när intervjupersonerna talar om bemötandet från rättsväsendets aktörer. Beas inledande citat exemplifierar hur repertoaren tas i bruk. Hon för ett personligt fokuserat resonemang och beskriver en ”känsla” av att det finns en ”fördom” om att hon själv bär ett ansvar för att hon utsatts för våld. I utsagan relaterar hon också de sociala kategorierna klass och etnicitet till subjektspositionen ”brottsoffer” (se Wieslander 2014:125). Beas koppling kan relateras till att en stor del av de kvinnor som säljer sex i Sverige enligt uppgift är utländska kvinnor från fattiga länder (Rikspolisstyrelsen 2016:17,22). Genom att redogöra för sin situation, och positionera sig i relation till sitt missbruk, ifrågasätter dock Bea antagandet om att hon som ”svensk tjej” och ”medelklass” per automatik besitter en frivillighet. Skrattet bäddar in besvikelsen mot polisen genom uttrycket ”sälja våldtäkt” (se Burcar 2005:153). I denna utsaga uttrycks kritik mot polisen utifrån Beas ”känsla”. Dominique ger å andra sidan ett mer konkret exempel som skildrar ”den fördomsfulla polisen”. Hen konstaterar att ”när jag har anmält flera gånger så börjar dom tröttna”. Hen beskriver sedan hur en polis påtalat att ”du kan inte anmäla mer för att du tar våra resurser”. Samtidigt ska polisen ha uttryckt att ”du går ju faktiskt dit och träffar dom frivilligt”. Bea och Dominiques beskrivningar skildrar hur repertoaren *det fördomsfulla rättsväsendet* präglas av den underliggande normen ”den som sig i leken ger, bör leken tåla” (se Carlsson & Hoff

2005:52). Detta antagande synliggörs genom formuleringarna ”självskadebeteende” och ”träffar dom frivilligt”, där Bea positioneras som aktör och Dominique som passivt samtyckande.

Alexandra, som utsattes för koppleri i två olika städer när hon var minderårig, beskriver hur hon redan då fick erfara vad den sociala och kulturella stämpeln ”hora” kan innebära i en rättsprocess. Detta framkommer när hon skildrar hur hennes dåvarande målsägandebiträde och åklagare informerade henne om att det ”absolut inte” fick komma fram att det handlade om sexköp i båda fallen, ”för då skulle jag förlora båda”.

Alexandra: Så, och det fick inte komma fram att det var samma i båda rättegångarna.

Agnes: okej, för att?

Alexandra: *Horstigmat* (2s) de, de, asså du har inget värde. Dom kan tycka synd om dig i ett, i en rättegång, men om du har vart med om det fler gånger då är det inte så synd om dig längre.

Genom användandet av pronomen ”du” och ”dom”, i kombination med den förstärkande formuleringen ”inget värde”, understryker Alexandra bilden av *det fördomsfulla rättsväsendet*. Hennes utsaga kan utifrån Billig m.fl. (1988:27f.) sägas uttrycka ett ideologiskt dilemma. Utifrån ”den intellektuella ideologin” är subjektpositionen i rätten könsneutral och oproblematiserad medan ”den levda ideologin” hänvisar till en klassisk föreställning om ”offer” och ”förövare” där människor positioneras utifrån det ”sunda förnuftet” (Holstein & Miller 2013:161ff.). Alexandras citat antyder att ”horan”, som tolkningsraster, inte är förenligt med rättsväsendets positionering av rättssubjektet (se Westerstrand 2011:345).

Alexandra skildrar också ett fint bemötande från polisen i samband med rättegången. Detta ser hon som en konsekvens av att hon var minderårig och att socialtjänsten var inkopplad. Senare skildrar hon istället hur hon som vuxen blev utsatt för två våldtäkter. Dessa skedde inte i samband med sexköp men Alexandra anar att förövaren var en man som tidigare köpt sex av henne. I relation till händelsen uttrycker hon en känsla av att ”sakna trovärdighet” då ”du kan bara bli våldtagen en gång”. Beskrivningen uttrycker återigen att sexsäljaren har svårt att få tillgång till subjektpositionen ”brottsoffer” (se Hulusjö 2013:305).

Undvikandet av en rättsprocess

Felix: [...] hur många ska jag polisanmäla? Vilka sk-, asså vilka kommer gå vidare till nån form av rättsprocess? Vad finns det för bevis att plocka fram? Asså såhär, på dom här olika forumen [på nätet] och, (1s) liksom såhär, de, det skulle helt plötsligt bli ett väldigt, väldigt, väldigt stort arbete och ja, nä, asså, bara blotta tanken då fick mig att typ krevera, de var liksom alldeles för mycket för mig att klara av.

Denna repertoar fungerar som en resurs när intervjupersonerna talar om undvikandet av en rättsprocess. Här skildras andra aspekter än rättsväsendets förutfattade meningar, vilket skiljer repertoaren från den föregående. I det inledande citatet använder Felix upprepningar och extremfallsformuleringen ”krevera” för att förmedla en förståelse om varför han inte gjort någon polisanmälan (se Burcar 2005:46; Potter 1996:187f.). Felix utsaga skildrar inledningsvis ett eftertänksamt resonemang kring behållningen av att polisanmäla. Resonemanget kan betraktas som ett sätt att argumentera för valet att inte anmäla. Det relativt orytmska talflödet och användningen av frågepronomen (”hur”, ”vilka”, ”vad”) kan också förstås som ett ifrågasättande av vad en polisanmälan de facto skulle kunna åstadkomma. Alexandra uttrycker en liknande tveksamhet gällande möjligheterna att rättsligt bevisa vad som skett:

Alexandra: [...] jag skulle kunna beskriva att ja, han förde in ett finger och det var okej. Men när han förde in fyra och försökte pressa in det femte, och jag började blöda, så var det inte okej.

Agnes: Mm

Alexandra: det hade inte kommit särskilt långt i en i en rättegångssituation eller liksom i en anmälan.

Elin svarar tydligt ”nej” på frågan om hon någonsin funderat på att göra en polisanmälan. Hon uttrycker dock att hon idag ångrar att hon inte anmälde något. Trots att repertoaren artikuleras kring ett undvikande av en rättsprocess uttrycker även Felix att det ”i och för sig känts jättebra om dom satte dit någon”. Det är tänkbart att dessa uttryck kommer som ett resultat av min förebrående fråga om varför de valt att inte polisanmäla (se Burcar 2005:139). Min fråga triggar ett förrättsliggande då den antyder att en polisanmälan är en naturlig följd av att utsättas för våld. Felix beskriver i kontrast till detta att han aldrig såg männens handlingar som något brott. Detta gjorde att han överhuvudtaget inte reflekterade kring att göra någon polisanmälan. I sammanhanget positionerar sig Felix också som avvikande genom formuleringen ”jag är ju inte schablonbilden av en prostituerad”. Han menar även att detta kan ha bidragit till att han inte har sett sig själv som ett offer. Resonemanget är intressant då det, i kontrast till föregående repertoar, antyder att den traditionella positionen ”prostituerad” korresponderar väl med en offerposition.¹⁹ Felix beskrivning går även att knyta till de studier som belyser hur den sociala kategorin ”man” kan vara svår att förena med positionen ”brottsoffer”. I Burcars (2005:138) intervjustudie med män som utsatts för våld uppger de män som inte polisanmält på ett liknande sätt att de inte ansåg sig ha varit utsatta för ett tillräckligt allvarligt brott. Burcar (2005:162) knyter detta till den traditionella maskuliniteten som ofta konstrueras som aktiv, stark och handlingskraftig. Detta är uttryck som tillskriver, snarare än avleder, ansvar i en viktimiteringsprocess (Holstein & Miller 2013:168).

Bea, som under en period har finansierat sitt heroinmissbruk genom att sälja sex, uppmärksammar hur det kan vara nödvändigt att undvika en rättsprocess när behovet av en rullande inkomst är stor. I en sådan situation uppstår ett gemensamt intresse hos sexköparen och sexsäljaren, att inte hamna i en rättsprocess. Detta betyder inte att våldshandlingarna ses som legitima. I relation till detta uttrycker Bea att hon känt sig ”fri att anmäla” först när hon ”tappat” relationen till ”torsken”.

I repertoaren *undvikandet av en rättsprocess* förknippas rättsprocessen även med ett erkännande av subjektspositionen ”brottsoffer”. I relation till detta skildrar Felix och Bea hur svårtillgänglig subjektspositionen ”brottsoffret” kan vara. Felix uttrycker att en positionering av sig själv som ”brottsoffer” hade krävt en reflektion kring ”vad det innebär att vara utsatt för övergrepp”. För honom var en sådan reflektion långt borta då han kände ”typ skam”, och bara ville ”försöka radera det liksom”. Senare formulerar han det som att ”skammen blir ju vapnet för förövaren”. Bea för ett liknande resonemang när hon berättar hur mannen som främjade hennes prostitution ”levde mycket på skam”, vilket fick henne att undvika en rättsprocess. Senare beskriver hon dock hur hon ”vakna upp en dag” och insåg att det inte var hennes eget fel. Denna insikt gjorde att det var ”mycket lättare att anmäla sen”. När vi träffas för intervjun pågår polisutredningen och Bea har varit på flera förhör. Trots att hon är positiv till att ”dom tar det på allvar” ger hon samtidigt uttryck för en känsla av osäkerhet inför hela processen. Hon formulerar det som att hon är rädd för ”vad jag har satt igång” vilket kan tolkas som att hon pendlar mellan en känsla av offerskap och ansvar (se Holstein & Miller 2013:168). Detta ser hon som ett ”hjärnspöke” som hon ”brottsas med”.

Kriminalisering av sexköp som norm och funktion

Dominique: [...] även om dom kanske inte blir dömda för våldtäkt så brukar dom i alla fall få böter för att dom har köpt sex och de (1s), det blir ändå nån slags upprättelse på nått sätt.

¹⁹ Detta visar att ”horan” kan konstrueras både som ”dålig kvinna” och ”viljelöst offer” (se Westerstrand 2011:319).

Genom denna avslutande tolkningsrepertoar talar Felix, Bea, Clara, Dominique och Elin, på ett sammanhängande men varierande sätt, om kriminaliseringen av sexköp som meningsfull i relation till utsattheten för våld.²⁰ I det inledande citatet uttrycker Dominique att detta ger ”nån slags upprättelse”. Clara uttrycker att ”själva värderingen” har varit ”värd jättemycket” då den uttrycker att sexköp inte är okej. Bea uttrycker sig på ett liknande sätt när hon beskriver att hon är ”rädd om lagen” som adresserar att det är ”fel att handla med människor”. När Bea talar om den aktuella koppleriutredningen understryker hon också att hon är ”dubbelt så arg” på sexköparna. Mannen som förmedlade henne ser hon som ”ett symtom på att dom andra finns”. Bea och Claras formuleringar understryker repertoarens underliggande antagande om att sexköp i sig är etiskt och moraliskt fel. Detta kommer även till uttryck när Felix och Elin beskriver kriminaliseringen av sexköp som ”bra” då det ”lägger ansvaret hos köparna”.

Claras enda polisanmälan mot en sexköpare gällde misshandel. Där lades förundersökningen ner. I relation till detta beskriver hon hur kriminaliseringen av sexköp åtminstone gjorde att det ”fanns ett brott där”. Hon beskriver att hon ”aldrig” skulle göra en sådan anmälan igen, men att hon ”behöver den lilla biten trygghet” där hon i alla fall kan anmäla för sexköp. Clara, som har erfarenhet av att sälja sex i ett annat europeiskt land, uttrycker även att hon tror att kriminaliseringen av sexköp leder till mindre våld mot sexsäljare:

Clara: [...] här [Sverige] är det liksom (1s), jag skulle säga relativt typiska, vilket också är hemskt, bdsm-grejer, och där var det mer extremt. Och de, de, det känns aldrig som att det pratas om, som en konsekvens av att, av lagen, att de finns nån form av försiktighet, för det, det upplever jag ändå att det gör, som inte finns i [europeiskt land]. Att dom som har allra, allra värst fantasier, dom tar ner dom en liten bit här [skratt], för att det är redan illa nog att, eller de, de, det är eggande nog att köpa sex eftersom att det är förbjudet.

Här ger Clara uttryck för ett resonemang om att lagen, i en svensk kontext, har en normerande funktion och skapar ”en form av försiktighet”. Trots att Elin anser att kriminaliseringen av sexköp är bra ifrågasätter hon dock dess normerande effekt när det kommer till att över huvud taget köpa sex:

Elin: [...] jag har läst att lagen infördes för att avskräcka, asså i avskräckande syfte och den avskräcker inte, asså det är böter liksom, och frugan och arbetsgivaren får inte ens reda på det [...]

Genom repertoaren ifrågasätter sammanfattningsvis intervjupersonerna implicit den förklaringsmodell där kriminalisering av sexköp anses leda till ett ökat våld mot sexsäljare (Krüsi et al. 2014:7; Sanders 2012a:113). De uttrycker istället kriminaliseringen av sexköp som något värdefullt i relation till utsatthet för våld. I sina beskrivningar vänder också intervjupersonerna blicken mer generellt mot gruppen män som köper sex och skildrar detta som något i grunden problematiskt.

Avslutande diskussion

Genom intervjuer analyserar denna studie hur personer med erfarenhet av att sälja sex talar om sina erfarenheter av att ha utsatts för våld från sexköpare. I relation till dessa upplevelser analyserar även studien hur intervjupersonerna talar om sina betraktelser av, och interaktioner med, rättsväsendet. I analysen argumenterar jag för att intervjupersonernas beskrivningar formeras kring ett antal tolkningsrepertoarer. Dessa har i analysen betraktats som en form av kognitiva, emotionella och normativa resurser som intervjupersonerna nyttjar, frambringar och ifrågasätter genom sina beskrivningar (se Uhnöo 2012:271). Denna avslutande del avser att

²⁰ I Alexandras intervju berördes inte lagstiftningen.

relatera de olika tolkningsrepertoarerna till varandra och diskutera vilka handlingsmöjligheter och begränsningar dessa implicerar, samt de sociala konsekvenserna av detta.

Gestaltningar av våldsutsatthet: sociala implikationer

Utifrån intervjupersonernas gestaltningar av våldsutsatthet är det möjligt att identifiera två tänkbara kluster av repertoarer som var och en leder till olika handlingsmöjligheter och begränsningar. Jag har valt att benämna dessa som *normalisering* respektive *tvång*. Normaliseringsklustret utgörs av repertoarerna *våld som en del av överenskommelsen* samt *våld som en förväntad del av del sexuella tjänsten: att testa gränser*, då båda artikuleras kring olika former av normaliseringar av våld. I den förstnämnda repertoaren skildras våldet som någonting som sexköparen och sexsäljaren kan avtala om som två förhållandevis neutrala parter. I den sistnämnda repertoaren görs våldet istället till ett handlingsutrymme som i viss mån förväntas ingå i den maskulina sexualiteten i allmänhet och i sexköpet i synnerhet. Tvångskluster utgörs fortsättningsvis av repertoarerna *våld som (avtals)brott* och *våld som maktdemonstration*. I båda dessa repertoarer konstrueras våldet i huvudsak som något betvingat, snarare än normaliserat.

Normalisering

Normaliseringsklustret medför att gränsen för vad som ses som ”normala” sexuella handlingar flyttas. Handlingar som att ”slå” eller ”återupprepa våldtäktsscener”, som i tidigare forskning kvantifieras och konstrueras som våldshandlingar, konstrueras här delvis till en tjänst vilket neutraliserar dess innebörd (Church et al. 2001:525). I relation till normaliseringsklustret vill jag lyfta fram hur repertoaren underförstått tillhandahåller sexsäljaren positionen som ”tydlig”, ”medveten”, ”frigjord” och ”tillgänglig”. Utifrån dessa positioner förväntas sexsäljaren vara införstådd i ”spelets ram”, ta ställning till vad som är våld, och utifrån detta vara kapabel att minimera sin egen utsatthet genom en konkret överenskommelse och en tydlig kommunikation. Denna konstruktion knyter an till den som förmedlas av forskare som uppmärksammar betydelsen av att den enskilda sexsäljaren anammar olika typer av åtgärder för att minska risken att utsättas för våld (se Sanders 2012a:75-92). Den kan även sägas korrespondera med de forskningsresultat som på ett mer övergripande plan motsätter sig en kriminalisering av sexköp då detta anses försvåra sexsäljarens möjlighet att själva screena och förhandla i en sexköpsituation (se Krüsi et al. 2014:7).

Sammantaget konstrueras här en idealiserad bild av sexköp där den rationella sexarbetaren, under rätt förutsättningar, kan reducera sin risk att utsättas för våld genom sin hantering (eller exkludering) av sexköpare. En sådan förståelse ifrågasätter inte mannens handlingsutrymme, sexualitet eller rätt att köpa sex då detta implicit normaliseras och accepteras (Westerstrand 2011:329). I sitt nyttjande av repertoarerna motsätter sig dock intervjupersonerna i denna studie en sådan idealiserad bild. Detta gör de genom att skildra sexköparnas fria handlingsutrymme och svårigheterna i att omsätta olika gränsdragningar i praktiken. Detta manifesterar hur normaliseringsklustret får reella konsekvenser inte minst för ”den utsatta sexsäljaren” som utifrån olika ekonomiska och/eller psykosociala förutsättningar har begränsade möjligheter att kontrollera sexköpets utformning och därmed freda sig från våld. Utsattheten för våld blir då ojämnt fördelad då den fortsätter att vara en realitet för sexsäljare som saknar möjligheten att välja bort potentiellt våldsamma sexköpare (se Sanders 2012a:44).

Tvång

I tvångsklustret synliggörs sexköparens agens i högre utsträckning. Genom repertoarerna ringas skadans ”faktum” in samtidigt som ansvaret placeras hos ”förövaren” eller ”sadisten” (se Holstein & Miller 2013:164). De sociala implikationerna av tvångsklustret kan betraktas som

motstridiga. Genom att våldet konstrueras som betvingat möjliggörs en brottsofferposition som erkänner sexsäljarens skada och utsatthet. Samtidigt medför denna position även skyldigheter då sexsäljaren behöver kunna skildra sin maktlöshet för att uteslutas från ansvar. Intervjumaterialet indikerar att en sådan specificering i praktiken kan kompliceras av sexköpskontextens olika ”gråzoner” och interna normbildning (se Carlsson & Hoff 2005:51). Positionen som brottsoffer förknippas ofta med att inte ha ansvar för att brottsituationen uppstod (Holstein & Millers 2013:168). En sådan positionering försvåras av de omständigheter och beteenden som förknippas med sexköpsituationen där intervjupersonerna ger uttryck för att den ekonomiska transaktionen istället kan tillskriva en känsla av ansvar. Denna beskrivning kan knytas till föreställningen om sexsäljaren som ”ovåldtagbar” (se Horan & Beauregard 2018:286). Denna föreställning får reella konsekvenser då den hindrar tillträdet till en brottsofferposition. Att konstruera våldet som betvingat riskerar således att leda till att de våldshandlingar vars skada inte kan ringas in till ett ”faktum” osynliggörs.

Betraktelser av rättsväsendet: sociala implikationer

Intervjupersonernas skildringar av rättsväsendet kan också delas in i två kluster vilka jag har valt att benämna som *möjligheter* och *motstånd*. Möjlighetsklustret utgörs av repertoarerna *rättsprocessens möjligheter: den goda viljan* och *kriminaliseringen av sexköp som norm och funktion*. I båda dessa repertoarer konstrueras rättsväsendet i huvudsak som en positiv instans. Motståndsklustret utgörs avslutningsvis av samtal kring *det fördomsfulla rättsväsendet* och *undvikandet av en rättsprocess*. Till skillnad från möjlighetsklustret konstrueras rättsväsendet här istället främst som en otillräcklig instans.

Möjligheter

I möjlighetsklustret nyanserar intervjupersonerna delvis föreställningen om att personer med erfarenhet av att sälja sex har en låg tilltro till polisen och rättsväsendet (se Edlund & Jakobsson 2014:63f.; Hulusjö 2013:298-305). Fortsättningsvis utmanar intervjupersonerna även den förklaringsmodell som skildrar kriminaliseringen av sexköp som en faktor som leder till ökat våld (se Krüsi et al. 2014:7). Att polis och rättsväsende konstrueras som en positiv instans ökar de rättsliga handlingsmöjligheterna för sexsäljare som utsatts för våld. Detta kan bidra till att brott anmäls vilket gör att omfattningen av sexköp, och våldsutsatthet i samband med sexköp, kan synliggöras och beivras (Cambell & Kinnell 2008:12). I sina skildringar ger intervjupersonerna dock även uttryck för undantag och motsägelser vilket visar på att de sociala implikationerna är motstridiga. Om ett positivt bemötande följs upp av ett negativt sådant riskerar detta att leda till att den positiva bilden förkastas och att den utsatta positionen kvarstår eller blir mer påtaglig. Att rättsväsendet konstrueras som positiv instans kan också medföra att polis och rättsväsendet blir de centrala aktörerna när fenomenet sexköp och våld ska hanteras (se Loseke 2010:53f.). Detta kan bidra till att problematiken i högre utsträckning förrättsligas samtidigt som de sociala, ekonomiska och politiska förhållanden som bidrar till sexsäljares utsatthet, och mäns behov av att köpa sex, riskerar att negligeras. Detta visar på nödvändigheten i att inte ersätta socialpolitiska åtgärder med kriminalpolitiska sådana.

Motstånd

Att rättsväsendet konstrueras som otillräckligt får reella konsekvenser främst genom att det begränsar sexsäljarens incitament att anmäla sin utsatthet för våld. Upplevelsen av att inte tillskrivas brottsofferstatus riskerar även att internaliseras av sexsäljaren vilket kan medföra att denne själv tar på sig ansvaret för sexköparens våld (Hulusjö 2013:298) Detta gör att anmälningsstatistiken långt ifrån skildrar sexsäljares utsatthet. Det resulterar även i att

sexsäljare istället hanterar sin utsatthet på egen hand, eller med stöd från andra aktörer, samtidigt som männen som använder fysiskt och sexuellt våld riskerar att gå fria från ansvar och upprepa sitt beteende (Cambell & Kinnell 2008:12). Detta får i sin tur konsekvenser för den demokratiska rättsordningen och dess legitimitet. Sammantaget riskerar sexsäljare, som redan utsatt grupp, därmed att hamna utanför rättssystemet.

Studiens bidrag och behov av vidare forskning

I vidare forskning vore det avslutningsvis intressant att inkludera andra typer av material. Framförallt de tingsrättsdomar jag gick igenom när jag försökte skapa mig en förståelse för den rättsliga hanteringen av våld i samband med sexköp. Det vore intressant att relatera de tolkningsrepertoarer som framkommer i intervjuerna till de konstruktioner av våld och sexköp som finns närvarande i dessa domar. I framtida studier vore det även intressant att intervjua rättsväsendets aktörer för att undersöka hur de ser på fenomenet sexköp och våld.

En grupp som lyser med sin frånvaro i denna studie är de män som köper sex. Då jag under min urvalsprocess spenderade tid på olika eskortsidor hände det att män tog kontakt och visade intresse för studien. Dessa interaktioner har väckt ett intresse för att intervjua personer med erfarenhet av att köpa sex. I relation till denna studie och intervjupersonernas skildringar vore det intressant och relevant att undersöka vilken typ av agerande som sexköpare vill kännas vid som våld i samband med ett sexköp.

Empiriska studier som specifikt undersöker sexsäljares utsatthet för våld utifrån de utsattas egna tolkningsprocesser är sällsynta, och i en svensk kontext närmast obefintliga. En central del av denna studies bidrag är därför jämförelserna mellan intervjupersonernas tolkningar avseende våld som en del av en överenskommelse, våld som en förväntad del av den sexuella tjänsten, våld som brott, och våld som maktdemonstration. Denna redogörelse visar hur intervjupersonernas tal om våld är mångfacetterat och beroende av den kontext det relateras till. Studien bidrar även till att nyansera den rådande föreställningen om att personer med erfarenhet av att ha sex mot ersättning har en låg tilltro till polis och rättsväsendet. Studiens främsta förtjänst ligger dock i att den visar på tolkningsrepertoarernas bredare sociala implikationer. Detta är relevant då det möjliggör en konsekvensanalys i relation till hur fenomenet sexköp och våld bör hanteras.

Referenser

- Alvesson, M. & Sköldbberg, K. (2009). *Reflexive Methodology: New Vistas for Qualitative Research*. 2. uppl., London: Sage
- Alvesson, M., Gabriel, Y. & Paulsen, R. (2017). *Return to Meaning: A Social Science with Something to Say*. Oxford Scholarship Online
- Barnard, M. (2000). *Client Violence Against Prostitute Women Working From Street and off-Street Locations: A Three City Comparison: ESRC Full Research Report*. Swindon: ESRC
- Billig, M., Condor, S., Edwards, D., Gane, M., Middleton, D. & Radley, A. (1988). *Ideological dilemmas: A social psychology of everyday thinking*. London: Sage
- Burcar, V. (2005). *Gestaltningar av offererfarenheter: samtal med unga män som utsatts för brott*. Diss. Lund: Lunds universitet
- Burr, V. (2006). *An introduction to social constructionism*. London: Taylor & Francis e-Library
- Cambell, R. & Kinnell, H. (2008). "We Shouldn't Have to Put Up with This": Street Sex Work and Violence". *Criminal Justice Matters*, 42(1), 12-13.
- Canter, D., Ioannau, M. & Youngs, D. (2009). *Safer Sex in the City: The Experience and Management of Street Prostitution*. Farnham: Ashgate Publishing Limited
- Carlsson, B. & Hoff, D. (2005). Idrottens konfliktlösningssystem: En rättssociologisk reflektion över idrottens rättskultur och dess etiska och rättsliga styrning. *Retfærd: Nordisk juridisk tidsskrift*, 109(2), ss. 51-69.
- Church, S., Henderson, M., Barnard, M. & Hart, G. (2001). Violence by clients towards female prostitutes in different work settings: questionnaire survey. *BMJ*, 322(7285), ss.524-525.
- Deering, K. N., Amin, A., Shoveller, J., Nesbitt, A., Garcia-Moreno, C., Duff, P., Argento, E. & Shannon, K. (2014). A systematic review of the correlates of violence against sex workers. *The American Journal of Public Health*, 104(5), ss. e42- e54.
- Edley, N. (2001). Analysing masculinity: Interpretative repertoires, ideological dilemmas and subject positions. I Wetherell, M., Taylor, S. & Yates, S. J. (red). *Discourse as data: A guide for analysis*. London: Sage, ss. 189-228.
- Edlund, C. & Jakobsson, P. (2014). *En annan horisont: sexarbete och HIV-STI prevention ur ett peer-perspektiv*. Tyresö: Cicero Tryck och Media
- Farley, M., Cotton, A., Lynne, J., Zumbek, S., Spiwak, F., Reyes, M., Alvarez, D. & Sezgin, U. (2008). Prostitution and Trafficking in Nine Countries. *Journal of Trauma Practice*, 2(3-4), ss. 33-74.
- Holstein, J. A. & Miller, G. (2013). Omformulerat offerskap. I Jacobsson, K. & Wästerfors, D. (red). *Från klarhet till klarhet: lysande texter för sociologisk forskning*. Malmö: Égalité, ss.159-192.
- Horan, L. & Beauregard, E. (2018). Sexual Violence Against Marginalized Victims: Choice of Victim or Victim of Choice? *Victims & Offenders*, 13(2), ss. 277-291.

- Hulusjö, A. (2013). *The multiplicities of prostitution experience: Narratives about power and resistance*. Diss. Malmö: Malmö högskola
- Ioannou, M. & Youngs, D. (2009). Sex and Violence: The Experience and Management of Street Prostitution I Canter, D., Ioannou, M. & Youngs, D. (red). *Safer sex in the City: The Experience and Managemeng of Street prostitution*. Farnham: Ashgate Publishing Limited
- Jamel, J. (2011). An Investigation of the Incidence of Client-Perpetrated Sexual Violence Against Male Sex Workers. *International Journal of Sexual Health*, 23(1), ss. 63-78.
- Johansson, A. (2005). *Narrativ teori och metod: med livsberättelsen i fokus*. Lund: Studentlitteratur
- Krüsi, A., Pacey, K., Bird, L., Taylor, C., Chettiar, J., Allan, S., Bennett, D., Montaner, S., Kerr, T. & Shannon, K. (2014). Criminalisation of clients: reproducing vulnerabilities for violence and poor health among street-based sex workers in Canada—a qualitative study. *BMJ Open*, 4, ss. 1-10.
- Lander, I. (2003). *Den flygande maran. En studie om narkotikabrukande kvinnor i Stockholm*. Stockholm: Stockholms universitet
- Lowman, J. (2000). Violence and the Outlaw Status of (Street) Prostitution in Canada, Violence against women. *Violence Against Women*, 6(9), ss.987-1011.
- Monto, M. A. & Hotaling, N. (2001). Predictors of Rape Myth Acceptance Among Male Clients of Female Street Prostitutes, *Violence against women*, 7(3), ss. 275-293.
- Mujaj, E. & Netscher, A. (2015). *Prostitutionen i Sverige 2014. En omfattningskartläggning (Rapport 2015:10)*. Stockholm: Länsstyrelsen i Stockholms län
- Potter, J. & Wetherell, M. (1987). *Discourse and Social Psychology: Beyond Attitudes and Behaviour*. London: Sage
- Potter, J. (1996) *Representing Reality: Discourse, Rhetoric and Social Construction*. London: Sage
- Rikspolisstyrelsen. (2016). *Människohandel för sexuella och andra ändamål. Lägesrapport 17*. Stockholm: Rikspolisstyrelsen
- Sahlin, I. (1999). Diskursanalys som sociologisk metod. I Sjöberg, K. (red). *Mer än kalla fakta: Kvalitativ forskning I praktiken*. Lund: Studentlitteratur, ss. 83-106.
- Sanders, T. (2012a). *Sex work: A risky business*. New York: Routledge
- Sanders, T. (2012b). *Paying for Pleasure: Men Who Buy Sex*. New York: Routledge
- Scaramuzzino, G. (2014). *Sexsäljares och sexköpares kollektiva handlande på internet: En svensk "fuckförening"?* Diss. Växjö: Linnéuniversitetet
- Shannon, K., Kerr, T, Strathdee, S. A., Shoveller, J., Montaner, S. & Tyndall, M. V. (2009). Prevalence and structural correlates of gender based violence among a prospective cohort of female sex workers. *BMJ: British Medical Journal*, 339(7718), ss. 442-445.
- Talja, S. (1999). Analyzing Qualitative Interview Data: The Discourse analytic Method. *Library and Information Science Research*, 21(4), ss. 459-477.

- Taylor, S. (2001). Evaluating and Applying Discourse Analytic Research. I Wetherell, M., Taylor, S. & Yates, S J. (red). *Discourse as data: A guide for analysis*. London: Sage, ss. 311-330.
- Tholander, M. (2006). Socialkonstruktionismen som myt. *Pedagogisk forskning i Sverige*, 11(3), ss. 219-222.
- Uhnöo, S. (2011). *Våldets regler: ungdomars tal om våld och bråk*. Daidalos AB: Göteborg
- Waltman, M. (2016). *Pornografi och mäns våld mot kvinnor*. Stockholm: Unizon
- Westerstrand, J. (2011). Horan som rättssubjekt: en dröm med (levda) förhinder? I Svensson, E-M., Andersson, U., Brækhus, H., Burman, M., Hellum, A., Jørgensen, S. & Pylkkänen, A. (red). *På vei: Kjønn og rett i nordn*. Halmstad: Makadam förlag, ss. 318-348.
- Winther Jørgensen, M. & Phillips, L. J. (2002). *Discourse Analysis as Theory and Method*. London: Sage
- Young, J. (2007). *The Vertigo of Late Modernity*. London: Sage

Bilaga 1.

SAMTYCKE FRÅN INTERVJUPERSON

Syfte: Denna masteruppsats handlar om utsatthet för våld i samband med sexköp. Genom att intervjua personer med erfarenheter av att ha sex mot ersättning undersöker studien hur dessa personer benämner sina upplevelser av att ha blivit utsatta för våld i samband med ett sexköp. Studien undersöker också hur "uppgörelsen" och förutsättningarna för sexköpet har utformats och i vilket skede intervjupersonerna upplever att överenskommelsen har överskridits eller brutits. Jag kommer också att undersöka hur intervjupersonerna hanterat händelsen samt synen på att polisanmäla och ageranden vid eventuella kontakter med polis och domstol.

Information om villkoren: Det är helt frivilligt att delta i studien. Du kan när som helst avbryta ditt deltagande. Du behöver inte uppge varför du vill avbryta ditt deltagande. Du deltar anonymt i studien. Det betyder att vad du heter, eller annan information som kan användas för att identifiera dig, inte kommer att framgå. Intervjun kommer att spelas in och transkriberas. Det är endast jag och min handledare som kommer att ta del av intervjun med dig. Citat från intervjun kommer att användas i den färdiga uppsatsen. De kommer att skrivas så att det inte framgår att det är du som deltagit i studien. Det transkriberade materialet och inspelningen kommer att hanteras med stor försiktighet och förvaras på en USB-sticka som enbart jag har tillgång till.

Underskrifter:

Intervjuperson

Intervjuare

Datum/ort

Datum/ort

Bilaga 2.

INTERVJUGUIDE

Introduktion

Erfarenhet av sex mot ersättning (pågående, avslutat)
Huvudsakliga orsaker
Kontakt med sexköpare
Utformning av överenskommelsen (annons, förfrågningar etc.)

Våldshändelsen/rna

Upplevt inslag av våld? (överenskommet eller inte)
Berätta om en sådan gång? (när, upptakten, typ av våld)
Reaktion (passivitet, motstånd etc.)
Omfattning (hur länge, hur det avbröts)
Tankar kring sexköparen

Efter våldet

Mående (känslor, konsekvenser)
Gjort polisanmälan? (varför, varför inte)
Berätta om ett anmälningstillfälle? (bemötande etc.)
Upplevelser av kontakten med rättsväsendet?
Vad hände sen? (rättsprocess eller inte, eventuellt stöd)

Kompletteringsfrågor

Något ytterligare att lyfta fram eller ta upp?

Bakgrundsfrågor

Ålder?
Konstillhörighet?
Uppväxt i Sverige?